

Roč. X.

Čís. 1.—2.

Vycházejí šestkrát do roka ve volných lhůtách. Předplácí se na celý rok 60 h, do něm. zemí 70 h, do ostatních zemí 80 h. — Jednotlivá čísla stojí 10 h, do něm. zemí 12 h, do ostatních zemí 15 h.

□ HLASY □
SVATOVÁCLAVSKÉ.

Sbírka časových brožur.

Majitel a vydavatel **Družstvo Vlast** v Praze 570-II.
Redaktor **Vlastimil Hálek**, farář v Liboci u Prahy.
• Administrace **Praha**, čís. 570-II., Žitná ulice. •

**Galileo Galilei a jeho spor
s církví.**

Co vytrpí missionáři.

Dopis P. A. Fornera.

V PRAZE, 1910.

Tiskem knihtiskárny družstva Vlast.

Galileo Galilei a jeho spor s církví.

Stálým pramenem pomluv a zohyzďování církve katolické jest spor velikého učence vlašského Galilea s inkvisicí římskou k vůli nauce o pohybu země kolem slunce. Nepřátelé víry vykládají tyto záležitosti sporné v ten způsob, že buď hledí ukázati, kterak církev nepřeje vědě, nebo že hledí církev usvědčiti z bludného učení náboženského, zavrhujíce hlavně církevní neomylnost. Aby čtenářové zvěděli pravdu v této věci, sdělujeme :

Jak povstal spor Galileův s církví ?

V roce 1543 vydal slavný hvězdář *Mikuláš Koperník* (kanovník) spis »De revolutionibus orbium coelestium«, jež věnoval *papeži* Pavlu III. Ve spise tom dokazuje Koperník, že slunce je středem světa a stojí, země pak že se točí okolo své osy a obíhá kolem slunce. *O této nové nauce* byl Koperník osobně docela přesvědčen a nazval ji »míněním« věrohodným, aniž by k vůli tomu

byl církevně odsouzen a jako bludař náboženský zavržen býval, ačkoli celý tehdejší svět byl mínění opačného, drže se staré nauky Ptolomeovy, jež hlásala, že země stojí a slunce že se pohybuje čili otáčí kolem ní. Spory ovšem povstaly k vůli nauce Koperníkově, jak vždy bývá, když neslýchaná novota se zavádí, ale minuly dosti klidně. Tu povstal Galilei a jal se nauku Koperníkovu (či jak druzí říkají »svou«) důrazně vykládati a za jediné pravou vyhlašovati. »Pokud se držel v mezích své vědecké hypotese« (domněnky) — praví spisovatel *Libri*, jenž kde co zlého mohl sehnati proti církvi, všude rád tak činil a uveřejňoval — »papežský dvůr nemíchal se mu do toho. Byloť již dříve dovoleno (církevně) kardinálu Mikuláši Kusánskému obhajovati nauky, že se země hýbe, jakož i bylo církevně již dříve dovoleno Mikuláši Koperníkovi podobnou theorii zastávati a dokonce i papeži věnovati.«

Řím nebyl proti vědecké nauce Galileově nepřátelsky zaujat.

Proti Galileimu, dokavad zůstával s naukou svojí pouze v mezích vědeckých, nezanášeje jí na pole náboženské a nehledě z Písem svatých dokázati oprávněnosti její, nebylo z počátku v Římě nikterak brojeno. Když však věc se obrátila, byl Galilei do Říma k zodpovědnosti povolán a blahosklonně přijat nejen od vynikajících osob světských, ale i od hodnostářů církevních. Kardinál *Bellarmin*, výtečný bohoslovec, vyzval

čtyři učené jesuity, mezi nimiž byl znamenitý hvězdář P. Clavius, aby nauku Galileiho prozkoumali a své dobrozdání tištěné o ní předložili. Stalo se tak, a jesuité *nezavrhli* theorie Galileovy. Zatím však rozpředl se silný spor o pravdivosti a přípustnosti nauky jeho, zvláště mezi učenici toskánskými, čímž i v Římě různé pochybnosti vyvolali, tak že i tam bojovalo se od té chvíle proti auktorovi hlavně z obavy, že jeho nový vynález protiví se Písmu svatému a dosavadním doslovným výkladům jeho.

Galilei zavinil spor s církví nejvíce sám.

A tu chybil Galilei a způsobil sám prudký spor své nauky s církví tím, že pustiv se horkokrevně do sporů nejen vědeckých, ale i náboženských, chtěl nauky své dokázati theologicky, čeho ovšem schopen nebyl, jakož vůbec tehdy ani čistě vědecky nauky své Galileo dokázati neuměl, i když ve věci vědecké pravdu měl.

Slyšme o tom *Hlavinku*: »Na některých místech Písma sv. praví se více méně jasně, že země stojí a slunce se otáčí. Stati tyto se rozkládaly až po ten čas ve významu slovném, neboť skutečnost se s tím srovnávala. Galilei hájil svého názoru, dokládaje, že Písmu sv. jako na mnoha místech jiných i zde nesluší rozuměti ve významu slovném, ale že se tu Písmo přizpůsobuje mluvě lidské. Jelikož tedy spor ocitl se v oboru Písma a Galilei se i v tento obor pustil do hádky, mohla jej inkvisice pohnati před

svůj soud . . . Církevní soud a vůbec theologové nestáli ustrnule na slovném výkladu Písma v této věci, ale měli-li změnit dosavadní starý názor za nový, žádali, aby Galilei své domněnky *dokázal*. Kardinál Bellarmin píše ze dne 12. dubna 1615: Kdyby byl skutečný důkaz, že slunce stojí uprostřed světa . . . a že země se hýbe kolem slunce, bylo by potřebí veliké opatrnosti u výkladě na oko protivných míst Písma a bylo by spíše říci, že jim nerozumíme, nežli říci, že co jest dokázáno, není pravda . . . *

Tento náhled sluší považovati docela rozumným a tehdejší lidé (odpůrci Galileovi) stáli také důsledně na něm, žádajíce, aby Galilei své nauky nezvratně jak vědecky tak i biblicky dokázal, když se na vědu a Písmo odvolával. — Galilei tak byl neprozřetelným, že místo aby moudře se mírnil, a nechav písma odborníkům a církvi, jen své světské vědy se držel a v ní důkaz vedl pokusný (experimentální), pustil se horkokrevně do hádky náboženské a chtěl z Písma dokázati pravdu theorie své. Psalť tehdy velkovévodkyni F. Kristýně toskánské, že nauka jeho na bibli je založena, a hleděl toho rozličnými výklady biblickými dokázati, nestaraje se, co jim řeknou znalci. Protestantský spisovatel *Malet du Pan* vybral různé a důležité o tom doklady z depeší *Guiccinardinových* ke dvoru Toskánskému, jak uvádí *P. Franco* v I. svazku svých »Odpovědí na str. 292 (vyd. německé), zvláště však ze dne 6. března

1619, kdy Galileo žádal, aby papež prohlásil, že system Koperníkův je založen na Písmu! Nemaje na tom dosti, psal Galileo na všechny strany světským i církevním hodnostářům, žádaje, aby se na stranu jeho přiklonili. Všecko varování přátel, aby se mírnil, bylo marné. I zlopověstný *Libri*, jenž by rád Galileiho ze všeho vysekal, přiznává, že v dopisech, které tehdy nešťastný učenec psal, *hleděl především dokázati, že až doposavad vykládalo se Písmo nesprávně. Galilei nemohl své nauky dokázati přesně vědecky a zabíhal nevhodně na pole církevní.*

Kard. Bellarmin vážil si velice neobyčejně badavého veleducha Galilea a zastával se ho dle možnosti nejen teď ale i později před soudem, jak dokazuje *Bartolli* (životopisec Bellarminův), tvrdě, že, kdyby Galilei přidržel se moudré rady Bellarminovy a podal nauku svou *jiným způsobem, neublíživ věci její ničím*, byl by si tím ušetřil mnoho zbytečných mrzutostí a protivenství, jež, když neuposlechnul nyní Bellarmina, po dvanácti letech dostoupila na nešťastného veleducha celou tíhou. Žádalof se tehdy, aby Galilei přestal mluvit i psát *o shodě scholastických názorů Koperníkových s biblickými*. Malet du Pan tvrdí, že Galilei nedbal tohoto moudrého a pro něho velice čestného východu ze sporu, do něhož se v biblistice zamotal, a hleděl si svého náruživě dále. A tu padá na váhu, že veliký Galilei podával i tehdy věcné důvody pro pravdivost na-

uky své tím způsobem, že tehdy jimi sice mnohé ohromoval, ale pozdějším velikým znalcům nauky o slunci nikterak nedostačoval. *P. Secchi*, hvězdář světového jména z minulého století, napsal o vědeckých tehdejších důkazech Galileových, že to nebyly v pravém slova smyslu důkazy, nýbrž jen obdoby čili analogické důvody. Tolikéž učený *Laplace* nazývá důkazy Galileovy jen analogiemi čili obdobami více méně pravdivými. Když v r. 1615 Galilei do Říma přišel a kard. Bellarminem o úplně vědecký důkaz nauky své dožádán byl, přiznal se Galilei, že na ten čas úplného vědeckého důkazu nové soustavy sluneční není, a přece — či snad proto — náruživě novoty hájil a houževnatě biblické výklady na její potvrzení sháněl, čímž nejvíc věci své i sobě osobně škodil.

Proč byl Galilei odsouzen?

Když tedy nemohl Galilei ani plně vědecky, ani plně nábožensky dokázati (pravdivé jinak) novonauky své, dostal rozkaz od církevních úřadů (1616), aby o věci tak veliké, jež zasahuje nejen do vědy, ale i do víry (do Písma) způsobujíc obtíže na obojí straně pro ten čas nepřekonatelné a různice mnohé, aby o ní nepsal a nemluvil jako o věci hotové a jisté, nýbrž jen jako o domněnce pravděpodobné z vlastního názoru vzrostlé. *Galilei slíbil tak učiniti*, ale slibu *daného nedodržel*, neboť již r. 1632 vydal pověstný »Dialog o svě-

lové soustavě Kopernikově a Ptolomeově«, v němž rozhodně a zřejmě přestoupil nejen zákaz a slib, ale i na veřejnosti ostře útočil a sesměšňoval odpůrce své, hledě, jak dí protestant Mallet du Pan, hypothesu Koperníkovu v Římě povýšiti na věro-
učný článek čili dogma. (P. Franco str. 293.)
K vůli tomu pohnala ho inkvisice na soud do Říma. Po některém zdráhání dostavil se tam Galilei r. 1633 a přiznal se, že vše, co proti zakazu a slibu udělal, učinil zúmyslně a bezpodmínečně. Když toto počínání jeho zevní bylo soudně zjištěno, začalo se pátrati po vniterném smýšlení Galileově, aby se poznalo — jak tehdejší dobou zvykem a právním náboženským řádem bylo — kterak smýšlí *osobně* u víře, čili je-li pravověrným. A tu ukázal Galilei opět divný charakter, prohlásiv, že »s naukou onou ve svém nitru nesouhlasil«. Když mu řekli, že z »Dialogu« vychází opak na jevo, že aspoň v čase, kdy Dialog psal, podobně smýšlel (poněvadž nelze za to míti, že by byl jinak myslel a jinak psal), zapřel Galilei a trval na lži i když se mu pohrozilo mučením (jež však nevykonáno), načež odpřísáhnuv nauku svou byl na oko jako vězeň poslán na *letohrádek* svůj Arcetri u Florencie, kdež r. 1642 umřel.

Galileo nebyl ani přísně vězněn ani mučen!

Tato shora vypsaná příhoda dává mnohým proticírkevníkům vítanou příležitost vymýšleti všelijaké nepravdivé hrůzy a bolesti »ubohého« Ga-

lileie. Někteří píší, že byl v kriminále, že byl řetězem spoután, že nosil buřičský oděv, trpěl hlad a byl na svobodě omezován, že přišel následkem špatného zacházení s ním o zrak a konečně o celé zdraví, předčasně umřev. Čtenář viděl z dosavadního, že tomu tak není. Kdo miluje bajky a krvelačnost, najde je v předrážděné obrazotvornosti všude, ale pravda to není, zvláště však nejsou pravdivy podobné hrůzostrašné historie o Galileovi a jeho mučeníctví. Když totiž dostavil se obžalovaný Galilei v r. 1633 do Říma, nebyl jako zločinec žalářován, ba ani ne v inkvisičním domě ubytován, nýbrž bydlel *v paláci* toskánského vyslance Niccoliniho, kdež se mu bez závady dostávalo nejen dobré stravy a nápoje, ale i pohodlného bytu a tolik svobody, že mohl nerušeně žít v rodině jemu velice náchylné a milé. Tam přebýval Galilei po celý čas svého vyšetřování asi tři neděle (od 12.—30. dubna), kdy k vůli výsledkům dán byl do ústavu inkvisičního, kdež měl vykázány za příbytek tři pěkné pokoje v dobrých bytech úřednických. *Jeho sluha přebýval tam s ním.* Dne 16. dubna psal tam odtud Galilei: »Mohu se volně procházeti po mnoha prostorech. Těším se dobrému zdraví a pan vyslanec i s chotí vedou přelaskavou péčí, aby mi zjednali všeliké pohodlí.« Proto odmítá liberální *Gebler s opovržením* všecky povídačky o »hrozném« věznění Galileově, volaje: »S okázalostí pečuje kurie římská, aby osvědčila Galileovi všelikou všima-

vost a šetrnost.« Když později byl Galileo odkázán na stálý pobyt na *letohrádek* Arcetrin u Florencie, bylo mu dovoleno pozvati si třeba i několik osob najednou »na samotu« Arcetrijskou! Takové bylo jeho zajetí a věznění!

Vylhané povídačky o oslepnutí Galileově.

Je pravdivo, že veliký učenec Galileo trpíval neduhem očním, jenž zbavil ho zraku v obou očích, takže zúplna oslepnul. Aby se vyléčil, směl Galilei opustiti Arcetrijský zámeček a odebrati se k lékařům. Šel tam, ale za nedlouho se vrátil, jsa spokojenějším v letohrádku než v ruchu velikého města. Tak vypadalo jeho »otroctví, věznění a vyhnanství«. Mnohý z našich čtenářů byl by rád, kdyby se mu bez hádek a bez soudů (nebo třeba i s nimi a po nich) takového »trestu« dostalo. Ze Galilei oslepnul, za to nikdo nemůže, i když ho srdečně v jeho neštěstí lituje. Kolik je a bylo i bude na světě podobných nešťastníků. U jednoho spisovatele našli jsme o nevidomém Galilei poznámku: Nebyl to trest, že, jsa zdráv, Galilei tolik slibů zrušil a přísahu talešnou spáchal? Bůh to ví a ten budiž velikému učenci v jeho lidských křehkostech milostivým soudcem!

Povídačka, dle níž prý Galileo, odpřisáhnuv nauku svou, řekl: »A přece se točí země kolem slunce,« je úplně vylhána a zrovna tak ničím nedokázána, jako nejsou dokázány bajky *Wohlwil-*

lovy a Scartazziovy o všelijakých mučidlech a torturách Galilea u vězení. Až dosud nedokázal toho ni žádný historik ani jediným dokladem nezfalšovaným, takže vážný znalec dějin o těch věcech nemluví.

Proč a který spis Galileiho byl církevně zakázán?

Zmíněný spis »Dialog« byl zakázán, poněvadž Galilei pobuřoval jím veřejnost a přestupoval zřejmě zákaz soudního dvoru. *U všeliké jiné práci vědecké byl Galilei zcela volným.* Soud římský žádal jen, aby mu Galilei předkládal před uveřejněním své spisy k nahlédnutí (Hlavinka op. cit. str. 340), aby je prohlédl, aby v nich nebylo pobuřujících (náboženských) omylův. *Ze spisů Galileových žádný jiný zakázán církevně nebyl,* ačkoli se četně po Itálii šířily a ve světě všude studovaly a četly. Ba právě v pozdějším věku spadají nejlepší spisy Galileovy jmenovitě z oboru vědy *fysické a mechanické,* jimiž veliký učenec získal si nesmrtelného jména. Možná, že kdyby byl v této zralé době pracoval o hypotese Koperníkově, možná že by byl vyhnul se všem sporům s církví a prospěl pravdě i víře do nekonečna.

Galilei nebyl bezbožným nevěrcem ani nepřitelem církve.

V pravých výzkumech hvězdářských církev Galileimu nebránila: jen chtěla, aby velikolepou nauku vědeckou neodůvodňoval *biblickými* vý

klady, zanášejí sem neodbornými domysly svými různice a nejistotu. Nepřátelé církve, zvláště bezvěrci, tuze rádi vytahují Galileiho na důkaz sporu víry s vědou, ale neprávem, jak jsme vyložili. Zvláště však třeba proti nim zdůrazniti, že Galileo nebyl nevěrcem a nepřítelem křesťanství ani tupitelem církve; chyba jeho záležela v tom, že vědu astronomickou míchal s Písmem, to jest s náhledy svými o některých místech Písma, hledě nejen vědecky, ale i nábožensky spodstatniti nauku svou, v čemž ho nelze chváliti, protože v biblistice a v dogmaticce nižádným znalcem nebyl. *Měl tedy Galilei spíše mnoho nežli málo víry.* Není též jediného dokumentu, že by Galilei byl odpadl od víry nebo vystoupil z církve. O všech základních otázkách náboženských — jsoucnost Boží, božství Kristovo, božský charakter církve, věčnost atd. — Galileo *nikdy* bezbožecky nesmyslel. Ba Galileo právě proto chtěl z Písma dovésti nauky své, *že na čisto nevěřil ve spor víry s vědou*, což je začátkem a koncem vši moudrosti nevěrecké. Pravou víru zachoval si Galileo až do konce života, plně všecky křesťanské povinnosti upřímně, zvláště však obcuje mši svaté a přijímaje sv. svátosti až do smrti, jak mu možnost a povinnost kázala.

Čtete si v církevních spisech o velikém učenci a poznáte, že nikde Galilea netupíme, ani nesnižujeme, ani jeho velikého významu vědeckého nepodceňujeme, ani jeho věřící duše v pochyb-

nost nebereme, i když různých chyb, jichž ani veleduchové nebývají prosti, nezatajujeme a mírně připomínáme, aby *celá* pravda o Galileovi byla patrna. Nedouci a posměváčkové, bezvěrci a pokrokaři budou nás ovšem k vůli Galileimu dále špinit, ale historicky a vědecky nedovedou svých pohan proti církvi v této věci dokázat.

Neomylnost církevní a odsouzení nauky Galileiho.

Odpůrcové církevní neomylnosti rádi poukazují na odsouzení, jehož se Galileově nauce o pohybu země kolem slunce skrze církev dostalo a říkávají: Ejhle, jak je církev neomylná, když zde očividně chýbila! Co je pravda a jak se tomu má skutečně rozumět, aby se nepravda zde nešířila a vědychtivých v omyl u věci důležité neuváděla?

Věc má se takto:

Po různých sporech, které Galilei měl k vůli své nauce a jejímu výkladu theologicko-biblickému (nikoli *přírodovědeckému*) dostala se věc ke konci března 1615 do Říma před inkvisici, a předloženy tam hlavně dvě věty papežským theologům k dobrozdání *theologickému*. Zatím, co se theologové touto věcí zabývali, přišel i Galilei do Říma zcela *dobrovolně*, nebyv církví předvolán k soudu. Stalo se tak ke konci prosince zmíněného roku a Galilei pospíšil si, aby podal *přírodovědecký důkaz*, jež po

něm příznivci jeho (zvláště kardinálové Bellarmin, Orsini, Barberini atd.) žádali, aby v záležitosti jeho nauky o slunci a zemi úspěšně na její prospěch zasáhnouti mohli. *P. Müller* ukazuje *) předsvědčivě, že Galilei žádného důkazu přírodovědeckého podati nemohl a že nad to různých chyb se dopustil, jimiž nauce své opravdu u znalcův uškodil. To se dnes uznává všeobecně a právě tato nedostatečnost vědeckých důkazů přírodních silně přispěla k tomu, že Galileo, jenž pro názor svůj žádal jiný výklad Písma a různých jeho míst, než jaký do té doby se dával, nevyhrál, ba prohrál a k mlčení tichému se zavázal. Dobrozdání, které dali dožadání theologové o dvou veřejných zásadách Galileových vyznělo proň nepříznivě: vyhlásili je chybnými a špatnými ve filosofii, haeretickými v theologii a protivnými Písmu. Toto dobrozdání theologů, jež rozhodnutí ve při Galileově předcházelo, bylo, jak vidíš, jen předběžně *poradným*, nikoli však skutečným odsouzením církevním. Je sice pravda, že dobrozdání theologů druhého dne vzalo za *podklad* jednání inkvisiční a že bylo schváleno od kardinálů za předsednictví papežova, *ale nebylo od papeže slavnostně potvrzeno, a za věc víry celé církve vyhlášeno*, takže právě proto s *neomylností církevní (papežskou) nemá činiti rozsudek*, jenž na základě theologického tohoto dobrozdání byl ve při Gali-

*) Ve spise »Galileo Galilei a Koperníkův system světový«. Vyšlo německy ve Freiburgce 1909 — Viz str. 148—52.

leiho vynesena a Galileovi tak mírným způsobem ohlášen, že týž dosti ochotně se podrobil a slíbil, že tedy budoucně nauky své (tehdy nedokázané vědecky) veřejně hlásiti a hájiti nebude. Proti osobě Galileiho nedálo se tedy nic nepřístojného: byl úplně na svobodě, bydle v paláci vyslance Toskánského v čas soudu i po něm, a mohl se volně odebrati kam chtěl, ba i vědecky pracovati. *)

Zákaz spisů, které dokazovaly, že nauka Koperníkova je *jedině a zcela pravdiva a s písmem souhlasná*, vydán byl od jiného církevního soudu, než který soudil Galileiho.

Zákaz dán od kongregace indexu (tedy ne od Inkvisice, jež Galileiho soudila) dne 5. března 1616, tak že odsudkem tím Galilei zpříma dotčen a pokoren nebyl. Zákaz zněl v ten smysl, aby spis Koperníkův, jenž téměř 80 let bez závady v církvi znám byl a jenž sporem Galileiho z mezí přírodovědeckých na pole *biblické* zavlečen byl — stoupenici chtěli dokázati, že nauka Koperníkova je biblicky správná a *jedině vědecky pravdiva* — vyzněl v ten smysl, že spis se na tak dlouho zakazuje, až bude opraven, při čemž však výslovně uznáno bylo, že *spis Koperníkův má býti křesťanskému světu zachován*. Nedivme se tomu: šlo o neslýchanou novotu, jejíž správnosti nebylo na ten čas lze úplně přírodovědecky dokázati a jejíž

*) O druhém processu r. 1633 Galileiho v Římě povíme jindy. Zatím přijmiž čtenář toto.

nesrovnalostí s doslovným zněním některých míst Písma svatého zdály se přílišny. Veleduchové Koperník, Galileo atd. viděli ovšem o celá století před sebe a měli věcně pravdu, ale nedovedli přesvědčiti vrstevníků-odpůrců, kteří bez nutkajících důkazů dosavadních náhledův opustiti nechtěli a zastaralé nauky právě tak houževnatě bránili, jako nové nauky zastávali se objevitelé její.

Po odsudku věci Galileovy bylo ovšem na různých stranách všelijak. Papež Pavel V. zůstal však Galileimu i tehdy velice nakloněn. Dne 11. března přijal Galileiho papež v audienci a rozmlouval s ním tři čtvrti hodiny. Bylo by se tak stalo, kdyby byl papež Galileiho považoval kacírskem a odsouzenou jeho nauku kacírským bludem? Galilei vykládal ve Florencii, že papež ubezpečoval ho neochvějnou blahovůlí a že mu slíbil: Pokud budu živ, nic se vám nestane. Také vyjádřil se papež, že Galilei jest u všech členů posv. Kongregace vážen a oblíben. (Op. Gal. XII. 248.) Kard. Bellarmin ujal se dobrého jména Galileiho (po odsouzení!) dne 26. května 1616 zvláštním dopisem! Galilei nikterak nehanbil se podrobiti dekretu církevnímu, naopak, zakládal si na tom, že se podrobil.

Psalt hned den po odsudku (6. března 1616) že je si vědom, že jednal v celé záležitosti s takovou uctivostí k církvi, že by víc a líp nemohl zde učiniti světec největší. (Op. Gal. XII. 244).

Měl sice strach, že ho mniši ubijí, ale opora, kterou měl v kardinálu Orsinim (dominikánovi) a v Del Monte i v Bellarminovi a v Jesuitech zas mu ihned dodávala odvahy. *Galilei a přátelé jeho nespátřovali v odsudku kongregačním neomylného dogmatického rozhodnutí.* Galilei píše o tom *Picchenovi* dne 6. března 1616 výslovně a zdůrazňuje, že, ač protivníci se nenamáhali, aby odsouzena byla nauka Koperníkova (Galileiho) jako kacířská, že se jim nepodařilo tak těžkého rozsudku na církvi vymoci (l. c. pg. 244), »*byloť jen ustanoveno, že nauka podobná s Písmem se nesrovnává; proto jsou též jen ty spisy o ní zakázány, které ex professo čili výslovně a výlučně dokázati hledí, že nauka zmíněná (Koperník-Galileiho) je v plném souhlase s Písmem a vědecky jedině správná, jak tvrdil ku př. P. Foscarini, karmelitán (jenž na obranu nauky Galileiho napsal zvláštní theologický traktát, v němž ex professo dokazoval shodu Písma s Galileiem).* Galilei vykládá, kterak a v čem měly by se oprávit spisy Koperníkovy a Stunicovy, jež podmíněčně zakázány byly »*donec corrigantur*«, čímž opět ukazuje, že *na sebe* zákazu nepotahoval.

Z výkladu, jež Galilei takto o výsledku své prohrané při a smyslu církevního odsudku nauky své za tepla, t. j. málo dní po odsudku v r. 1616 vydal, nejlíp viděti, jak na církevní zákaz inkvišiční pohlížel a jaký smysl mu dával, aniž by proto nějak církevně byl býval stíhán nebo jen napo-

mínán : Galilei viděl v rozhodnutí církevním pouze akt přechodního, disciplinárně-náboženského řízení, jež vrchní sankce dogmatické od papeže nedostalo, tedy neomylným nebylo. Přátelé, pamatujte si, že tento autentický výklad *osobní* dal Galilei církevnímu svému odsouzení sám, hned po vyjití rozsudku a že proň nebyl církevně káráán. Čehož by se bylo nestalo, kdyby dekret kongregační ve při Galileiho byl měl význam neomylně dogmatický, jak nynější nepřátelé církve chtějí. *Porázejte je v té věci Galileiem*, až budou mluvit o Galileově sporu s církví a o poražené v něm papežské neomylnosti!

A Galilei vykládal dekret inkvisiční ve své při *správně*, tak jej vykládají dogmatikové a právníci ještě dnes, a církev schvaluje jích názory. Bylo by to možno, kdyby dekret proti Galileimu byl býval před sta lety neomylně dogmatický a ne jen jaksi kázeňsko-náboženský, maje na sobě sice vysokou církevní úřední pečeť čili auktoritu, ale ne neomylný dogmatický význam pro celou církev! Ať jest prohlášení rozličných úřadů římských jakékoliv a třeba i z nařízení a se svolením papeže vydáno, není a nebylo nikdy neomylným, jestliže papež zúmyslně čili výslovně nezjednává mu všeobecné platnosti a neomylnosti dogmatické, *zvláštním prohlášením*, že dané rozhodnutí poradních úřadů svých bere na vědomí *a potvrzuje je pro celou církev závazně jako vrchní neomylný učitel*. Ustanovení papežských

úřadů církevních, zvláště těch, které zabývají se z nařízení papežova záležitostmi věroučnými, jsou ovšem váhy veliké, ale neomylnosti nemají. Ne každé potvrzení nebo nařízení papežské, nýbrž jen to a jen tehdy, když papež jako universální učitel církve celé chce závazně pro všechny věřící stanoviti, že mají rozhodnutí učiněné kongregacemi za předmět víry, jen toto nařízení čili potvrzení zmíněných kongregačních výnosů činí je neomylnými. Že takové zdůraznění kongregačních výnosů papežem stává se jen zřídka kdy — což v každém případě jest výslovně vyloženo — jest na jevě: jsou tedy ostatní kongregační výnosy, jež staly se za předsednictví neb za souhlasu papežova, auktority sice veliké, ale ne dogmaticky neomylné. A takovým dekretem kongregačním (se schválením papeže *obyčejně-úředním* a ne *vrchně-učitelským* a výslovně celou církev pod hříchem věřiti zavazujícím, jemuž jedinému přísluší *neomylnost* církevní) byl výnos odsuzující nauku Galileiho čili Koperníkovu: nebyl tedy neomylným, i když se připustí, že byl víc než pouze disciplinárním čili že byl významu theologického a náboženského.

Ne v každém pojmu theologicko-náboženském úředně všeobecně vysloveném jest papež neomylným, nýbrž jen v tom a jen tehdy, když jako všeobecný nejvyšší učitel církve Boží předkládá věřícím, co za zjevnou pravdu věřiti mají, nechtějí-li ze společnosti věřící církve jako blů-

daři neb kacíři býti vyloučeni. Této úřední vrchno-církevní neomylnosti učitelské nemůže papež nikomu zapůjčovati ani na jiného na čas jí přenášeti: neomylnost jest nerozlučně spojena s vrchním učitelským církevním úřadem a ne s některým kongregačním papežským poradním sborem (jenž rozhodoval ve při Galileiho).

Všimněme si odsudku kongregačního ve při Galileiho. Přicházejí v něm slova, že je to nauka »kacířská«. Ale kdo to vyslovuje? Theologové ve svých učených dobrozdáních. Má to ráz neomylnosti církevní? Jistě ne. Snad řekneš: Ale! Vždyť kardinálové za předsednictví papežova vzali odsud theologů za podklad svého zákona a papež jej schválil a uveřejniti naporučil. Má tedy aspoň tam censura pronesená (nauka Galileiho že je *kacířská*) úřední církevní pečeť a je zavržena. Odpovídám: Všecko připouštím, chceš-li, ale *neomylnosti* tam nevidím, protože sráží v odsudku ustanovení, že papež jako vrchní učitel celé církve váže věřící, aby zmíněné rozhodnutí jeho poradního sboru (kongregace) vzali za Bohem zjevenou pravdu věroučnou, kterou pod ztrátou víry věřiti dlužno.

Tohoto ustanovení tam není a to právě rozhoduje proti »neomylnosti«
dekretu, jenž byl úředním, byl církevním, byl i papežským, ale *nebyl neomylným*. Chápeš již rozdíl ty? Galilei je chápal a ~~správně~~ na ně upozorňoval, zrovna jak činili i jiní slavní mužové oné doby, ku př.

slavný matematik na universitě Pařížské *Gassendi*, jenž napsal — a nebyl proto církevně censurován !! — že sice uznává velikou auktoritu a učenost theologickou tolika vynikajících kardinálů a theologů Římských, kteří ve při Galileově odsudek vynesl, ale že proto nikterak za to nemá, že by odsudek ten byl se stal článkem víry neomylně božské. Tímto slovem pověděl Gassendi, jak se na dekret kongregační i mimo Itálii v pravověrných kruzích učenců pohlíželo.*) S Gassendim souhlasila a souhlasí zde celá řada mužů jiných světských i církevních, z nichž P. de Groot uvádí i vynikající církevní hodnostáře — kardinály.

Jesuita P. *Müller* upozorňuje je (op. cit. pg. 166) ještě na následující: Censura, kterouž nauce Galileově dali theologové kongregační v r. 1616, uznávše ji falešnou, bludnou a kacířskou a Písmu odporující, censura ta nemá vlastně jiné váhy, než kdyby ji dal kterýkoli vzdělaný theolog jiný i když se připustí, že theologové kongregační, jakožto zvláště vybraní a stále přisedící rádcové vysokého úřadu církevního požívají větší auktority než theologové jiní.

Ano, možno říci, že i kdyby vlastní repraesentanti kongregace inkvisiční neb indexní byli ze sebe vynesli zmíněnou censuru a kdyby ji byli na rozsudku i vlastnoručně podepsali, nebyla

*) Viz : De Groot . Summa Apologetica. Edit. 2. pg. 589.

by proto neomylnou se stala, protože kardinálové nemají daru církevní neomylnosti. Možno však i to připustiti, že zmínění kardinálové mohli censuru kongregačních theologů *zavrhnouti*: právo k tomu měli a dosud mají. Z čehož jde, že censura, jež theology nad naukou Galileiho vyřčená byla, církevně závazné neb neomylné moci neměla a — hned přidejme — ani skrze kardinály jí dostati nemohla! *Zjištěno jest, že kardinálové nepodepsali odsudku svých theologů v roce 1616 ve při Galileově. Zjištěno jest — a to rozhoduje, protože »neomylný« ráz censury jen od papežova zvláštního schválení pocházeti může — že censura theologů v r. 1616 (proti Galileimu) od papeže podepsána není.*

Nikde nepraví se v aktech Galileova procesu, že kardinálové neb papež přijali censuru theologů kongregační za věc svou a za věc vrchního učitelského úřadu církevního. Kterak tedy byl dekret proti Galileimu »neomylným«, když neměl ani podpisu ani souhlasu kardinálů a když dokonce neměl *zvláštního* schválení úředního nejvyššího učitele církevního (papeže).

Šlo celkem o to, ukázati, zdaž skutečně Bible neodporuje nauce Koperníkově. Tato otázka byla za tehdejších dob velice těžká a na obojí straně takměř nezodpověditelná. To se v Římě silně uznávalo, jak viděti ze slov Bellarminových, že, kdyby se vědecky zjistila nauka Koperníkova o pohybu země kolem slunce, musili bychom

(theologové) říci, že zmíněným místům Bible v doslovném smyslu rozuměti nelze a že místo dosavadního silně rozšířeného názoru jiný hledati bude. Než se od dosavadního biblického výkladu odstoupí, bude ovšem třeba, aby stoupenci Koperníkovi *dokázali úplně* pravdivost nauky své, jinak, nebudou-li jí totiž moci dokázati přírodovědecky jistě, nebude lze církvi zřici se doslovného smyslu znění Bible a tím spor zůstane nerozřešen, vrhaje pořád podezřelé stíny na novotu Koperníkovu a připravuje Bibli veliké obtíže ba i pohoršení.

Poněvadž tedy jistoty zjednati si nebylo možná, nezbývalo než *vyčkati*. Z té příčiny nařídila církev Galileimu, aby zanechal bojů a zachoval delší čas tiché mlčení o této spletené věci, aby Písmo neutrpělo na auktoritě, zvláště když žádané důkazy Galilei podati nemůže.

To se zdá výsledek a smysl processu Galileova z r. 1616. Kdo může rozumně býti proti němu? Galilei ho přijal dosti rád; chvíli její zachovával, až konečně opět danému slibu nevěren se stal a pak za podstatně rozměrných okolností (důkazů žádných opět nepodal) později byl odsouzen. Sám to zavinił. Či měla církev novou nauku přijmouti a Písmo »nedoslovně« vykládati bez nutkajících a zřejmých důkazů, mluvíc určitě ve prospěch Galileův? To nikdo žádati nemůže. Stala-li se chyba jaká na straně církevní v processu Galileově, záležela jedině v tom, že se theo-

logové tehdejší příliš obávali o doslovný výklad Písma a že zastanci nauky Koperníkovy (Galileovy), jsouce v rozporu s Písmem doslovně vzatým, podkopávají auktoritu jeho: proto ukládáno »až do zřejmých důkazů« mlčení a proto vyneseny i odsudky, které však *neomylného* úřadu církevního se nedotýkají.

Co vytrpí missionáři.

(Dopis důst. pána missionáře P. A. FORNERA.

Provost, Alta, Kanada (diec. St. Albert),
dne 23. února 1909.

Slíbiv tu a tam nějakou zprávu o pokroku a stavu své missie Vašnosti podati, chci tenkráte poněkud slovu danému dostáti, ale prosím o shovnění, že vlastně o sobě budu psáti.

Minulého měsíce, t. j. 13. ledna odjížděl jsem od svého mně nejbliže sídlícího spolubratra, vel. P. Schweersa O. M. J., u Mena Sask., bydlicího. Týž den bylo mi ještě uraziti 15 angl. mil (asi 25 km.), a to při velkém mrazu, abych se dostal k nejbližší osadě, kterou částečně též P. Schweers spravuje, asi jednou za měsíc tam docházeje.

Proto jsou tito lidé velice tomu rádi, když se u nich zastaví kněz jich národnosti, tak že častěji mohou mši sv. obcovati a se vyzpovídati.

Zůstal jsem tam do rána. Po mši sv. jel jsem dále, a sice cestou, kterou jsem se co nejrychleji měl dostat ku své nejbližší osadě. Jako obyčejně, jel jsem sám, a jen s jedním koněm: na dva koně se mně ještě nedostává prostředků, ač bych dvou koní velice potřeboval.

Všude hluboko sněhu, pro jednoho tedy oře jízda dosti nesnadná, táhnout lehké sice saně, ale obtížené mou přenosnou kaplí a jinými zavazadly, jakož i mnou samým. Byl to jarý kůň, zaměnil jsem jej za svého dřívějšího, začátkem prosince koupeného; tento byl větší, ale ne tak povolný a vyzkoušený, ale ještě mladý a pro rolníka více užitečný.

Tož dále! Šest mil (asi 9 km.) cesty od jednoho osadníka ke druhému, na to 6 až 8 angl. mil přes sněhy beze směru a bez cesty; i počasí bylo pěkné, ale zima velká, 25 až 30° R. Však zimě jsem zvyklý, sedm zimních dob jsem již zde prožil, i tomu cestování jsem zvykl. S veselou myslí odjížděl jsem od posledního z těch osadníků, který katolík jest, a u něhož jsem v poledne obědval. Asi ve 4 hodiny odpoledne dostal jsem se šťastně ku své nejbližší osadě.

U prvního domu ptám se krátce, kdo zde zůstává. Ten a ten zde bydlí. „Máte dva koně doma?“

Jen jednoho,“ odpovídá.

„Nemohl byste jeti sebou, až ku N., kde zítra mši sv. sloužiti chci?“

„O, to není tak tuze daleko, jen přes tento kopec, a již uvidíte jeho dům.“

„Jak daleko odtud zůstává?“

„Asi dvě míle.“

„Toť dosti daleko,“ pravím.

Nuže dále! Přijel jsem na kopec, a opravdu vidím označený dům. Jedu tedy sněhem v tomto směru, hloubka sněhu bránila rychlé jízdě. Přijda k domu zřím a trnu, dům není obydlený, a není zde ani sena ani dříví. Byl ještě den, tudíž dále v čáře k druhému domu, vedla tam také cesta.

Však ani 50 kroků to netrvalo, je tu úžlabina plná sněhu, skrz musím, což se též stalo; než teď nastane náhlá tma, a pokryje jako černý závoj celou krajinu, a já dům více nevidím, ačkoli nikde žádného křoví nebylo.

Teď zpět k tomu prázdnému domu, pro jednu noc nám přístřeší poskytne.

Začal jsem hledati a kolem jezdit v čiré tmě, od 5 hodin až do 11 v noci, zimy bylo 25—30° R. Nic nezpomohlo. Křičel a zpíval jsem, zvonil jsem zvonkem koňovým. Byl jsem ztracen, ačkoliv jsem byl ve středu osady. Jednotlivé domy jsou na míli od sebe vzdáleny; psi vesměs ve stájích zavřeni, tak že nikdo ani nejmenšího nezaslechl z celého toho hřmotu, jaký jsem tropil.

Zůstal jsem ale klidným, a aniž bych někoho z mé nehody vinil, pokoušel jsem se neustále, bych se k nějakému domu dostal.

Asi v půl 11 v noci zpozoruji, že se nacházám v nějaké bažině, tráva velmi vysoká, podobně i sníh, takže můj koník, po skorem 12tihodinové jízdě unaven a rozmrzen službu mi vypověděl a nic jej nemohlo pohnouti ku dalšímu tahu. Sestoupím a kráčím ve směru, jenž se mně správným býti zdál, z toho jezera ven, bych se poohlédl, zda li by se někde světlo vyskytlo.

Však hvězdy vysoko i hluboko svítící mne klamaly, a já nemohl rozeznati, co světlo a co hvězda; také jsem si nebyl již jist směru pravého; při strašlivé jízdě sem a tam nevěděl jsem, zdali jsem severně nebo jižně od osady vzdálen. Kde sever a jih je, to jsem dle hvězd věděl, ale kde je osada? Přijda na břeh jezera, dívám se kolem, ale nevidím nic, překážel též druhý břeh jezera, že jsem osady nespatriil. Vracím se zpět ku svému povozu, ach, kde jest můj kůň, což ujel? Vždyť nechtěl a nemohl se dříve ani hnouti více, tak kde je? Co si počnu bez koně? To mně lhostejno nebylo; hledám dobrých 10 minut, konečně pozoruji černý bod: byl to můj kůň!

Bohu dík! Této nesnáze byl jsem tedy zbaven! Však kůň mne zpozoruje, a začne ujíždět; volám naň „hoj, hoj!“ upokojil se a já vstoupím na saně. Je to přece jen dobré zvíře — můj věrný koník!

Teď se mně jednalo o to, abych se z močálu dostal nějak ven; Nechtělo mně nikterak do hlavy, že bych musil v této pustině při takovém mrazu

celou noc zůstatí. Zkřiknu tudíž rázně na svého koně, a hle, dal se pohnouti ku dalšímu tahu. Jedu tedy v umíněném směru na břeh protivného jezera. Bylo mně věru hrozně úzko. Obrátil jsem se s úpěnlivou prosbou ku sv. Josefu, vždyť také on právě v této době o vánocích a zjevení Páně sv. rodinu tak starostlivě vedl. Ejhle, sotva vzdech můj z vnitra srdce mého pronikl, vidím tmavý nějaký předmět. Co to bude? Jedu blíže, objem stával se vždy větším a temnějším. Bohu díky a chvála! jest to senný stoh. Díky tobě, sv. Josefe! volám z hloubi srdce ustrašeného. Vždyť i náš Spasitel při svém příchodu na tento svět nenalezl nic jiného než jesle a seno, proč bych tedy já hříšník neměl býti spokojen? Pro dnes zůstanu již bez večeře, však jsem v poledne jedl polévku vodovou a kávu, tedy stravu chudáků, u nichž jsem byl hostem. Ovšem není to mnoho na celý den a při mrazu 25—30° R., ale jako kněz a misionář uvykl jsem již postu. Tak jsem se ukonejšil, vždyť aspoň můj ubohý koník může dle libosti žráti. Již dříve jsem mu vždy po kousku dával trochu sena, jež jsem měl ve voze pod nohama; arciť měl chuť na více, nyní tedy měl hojnost.

Byl jsem potěšen aspoň mým ořem, na sebe a na hlad a žízeň jsem ani nemyslí. Z rána přijde pomoc. Zítra pojedu k těm lidem a překvapím je. Toť byla má útěcha.

Než jsem se z úžlabin příšerného jezera vymanil, utekla hodina. Na to jsem se dostal na otevřenou pláň, kde se lehčeji jelo; najednou přijdu ku celé řadě pahorků, přes ty nemohu; z druhé strany jako nějaký břeh, na jehož vrcholu kyne mi naděje k nějakému domu doraziti, neboť tam zřím, jako by zorané pole. Byl to nový přelud po tak mnohých předešlých zklamáních; byl to ovšem dům, ale neobydlený, bez dříví a sena. Tedy dále, což trvalo celý den, přes zmole a hloubky, kde často můj koník vysílen zůstal ležeti. Bylo již 6 hodin večer, nastala tma a on se zastavil, jakoby říci chtěl: „teď již dále nemohu!“ Tedy druhou noc mám ztrávití pod širým nebem bez pokrmu, sám a sám na této poušti a beze dřeva! Tu vyhrkly mně horké slzy a kanuly po tváři.

Jsem tudíž přece ztracen! Však myšlenka na sv. Josefa mne zase obživla. Jen přenech starost sv. Josefu! Odevzdám se do jeho ochrany a on mne povede! Jen žádnou malomyslnost!

Teď jsem ponejprv opravdu myslil na jídlo, cítil jsem velkou prázdnotu ve svém žaludku. Rozmýšleje, zdali snad ve svých zavazadlech přece něco k jídlu mám, vzpomněl jsem si na mešní hostie a víno. Tedy přece něco! Vyndám klíč a pokouším se otevřítí; ale prsty ihned stuhly; třel jsem je, ale nic platno. Snad by sníh dobře posloužil, trů je sněhem, ani ten nic nepomohl, prsty zůstaly tuhé jako dřevo, ačkoliv krev ve špičkách

prstů při tření jako oheň pálila. Strčím rukavice do kapes, a počnu ze vsí síly znova sněhem třít, ihned se dostavil dřívější pocit, krev se soustředila opět do špiček prstů, a pálila strašně. Vsunu ruce do rukavic, a po 10 minutách mohu zase prsty pohybovati. Učiním nový pokus, bych mohl vyndati víno a hostie, teď ovšem s větší opatrností. Však víno bylo až na tři neb čtyry kapky zmrzlé, bylť velký mráz, a hostií bylo jen málo. Byl to tudíž skrovný pokrm po půldruhého dne postu, a při té zimě a neustálém pohybu. Na to nakrmil jsem svého koně zbytkem sena, jež jsem si ze stohu pod nohy vzal, načež jsem hleděl, bych nevystydnul, pohyboval se, sedl si na nohy dle způsobu Indiánů, dupal nohama, chodil sem a tam, aby mně jen nohy nezmrzly. Konečně přišla na mne slabost, a spánek, a já na saních usnul, ale ne tvrdě; neboť jsem se ihned rozpomenul, vlastně jako by mne byl někdo zbudil, uleknu se, vyskočím a vykřiknu: „Kdybych byl teď usnul, byl bych zahynul!“ Proto jsem byl nyní za celou tu noc opatrnější; neboť kdo se oddá spánku při takovém mrazu a bez dobré přikrývky, více se neprobudí.

Ráno v 6 hodin vyšel měsíc a tu jsem zpozoroval, že vítr ode včera změnil od jihovýchodu na jihozápad, já byl obrácen k severovýchodu. Noc jsem strávil mezi dvěma kopci a třetí byl přede mnou, tento mírnil poněkud zlobu vichru. Tedy mne sv. Josef přece dobře schoval, neboť na té holé pláni nebylo lepšího místa.

Vydal jsem se ihned na cestu s vycházejícím měsícem, a držel se směru na západ. Kompas a měsíc mně jistě cestu naznačí, jen když nový vichr nenastane. Bohu dík! Slunce vyšlo, a žádný vichor se nedostavil, jen ve směru na západ, kde jsem příbytky naleznouti doufal, vál mi vstříc mrazivý vítr, který v posledním okamžiku můj obličej šeredně poznamenal.

Bylo 8 hodin, když jsem uzřel na druhém břehu říčky, jménem Eye Hill Creek, domy. Též i rozličné červenavé pastviny, které jsem dole v údolí pozoroval, mne ujistily, že jsem se dostal k Eye Hill Creeku, kdež jsem dobře znám. Tam jsem našel přístřeší.

Když si tak na všecko to vzpomínám, ani nepochopuji, že mně nohy neumrzly, měl jsem jen lehké plstěné střevíce, a nohy celý ten čas jako led studené. Však prozřetelnost Boží bdí nad misionářem; sv. Josef, vůdce sv. Rodiny, mne chránil. On mne i dále povede, bych tyto nové, chudé osady německých katolíků dobře spravoval, a horlivými katolíky učinil.

Vašnosti co nejvděčněji v Kristu a Ne-
poskvrn. Početí oddaný

A. Forner, O. M. J., misionář.

Roč. X.

Čís. 3. – 4.

Vycházejí šestkrát do roka ve volných lhůtách.
Předplácí se na celý rok 60 h, do něm. zemí 70 h,
do ostatních zemí 80 h. — Jednotlivá čísla stojí
10 h, do něm. zemí 12 h, do ostatních zemí 15 h.

□ HLASY □
SVATOVÁCLAVSKÉ.

Sbírka časových brožur.

Majitel a vydavatel **Družstvo Vlast** v Praze 570-II.
Redaktor **Vlastimil Hálek**, farář v Liboci u Prahy.
• Administrace **Praha**, čís. 570-II., Žitná ulice. •

**Svatý Václav jako vládce země
České.**

Napsal T. J. Jiroušek.

Několik statí o volné myšlence.

Podává Václav Peer.

V PRAZE, 1910.

Čís. 3. – 4.
Tiskem knihtiskárny družstva Vlast.

Svatý Václav

jako vládce země České.

Napsal T. J. JIROUŠEK.

Kníže Vratislav I., otec sv. Václava, panoval od r. 905 do r. 921, jak se toho dočítáme v dávných letopisech českých, které objeveny a Stumpfem otištěny jsou v »Pramenech dějin Českých« v II. dílu na str. 380.

Kníže Vratislav panoval hlavně nad středními Čechy kolem Prahy a nad některými kmeny Čechův na jiho-západu; v ostatních krajinách Čech usazení kmenové českoslovanští měli svá vlastní knížata a vévody, z nichž mnozí ku křesťanskému náboženství, jaké zavládlo ve středu země české zřejmě se ještě nehlásili, ale i pohanským zvykům byli nakloněni. Jednota země tedy v dobách, kdy panoval kníže Vratislav a kdy r. 903 narodil se mu prvorozený syn Václav, celkem jednotou nebyla. Bylo ještě Lužanů na Zatecku, Charvátů na Jizeře a Zličanů na Cidlině i jiných kmenů českých, které měly vlastní vládce a vévody, které bylo potřeba pro jednotu národa získati a kolem hlavního knížecího stolce v Praze soustřediti. Toto však, dle dějin, knížeti Vratislavovi se nepodařilo, ačkoliv proti mnohým nájezdům Maďarů všickni vévodové českých kmenů při kní-

žeti Vratislavovi stáli a s ním společně zemi českou před vpádem Maďarů uhájili a s druhé strany naproti Němcům náležitou vážnost si získali. Jakmile bylo však po bojích proti společnému nepříteli, tu opět v době klidu, zůstaly mnohé české kmeny ku knížecímu křesťanskému stolci Pražskému zase tak v nepřízni zaujati jako dříve.

Nuže, v této době, po smrti otcově, přešla vláda knížecí na kněžice Václava, který však teprve 18 let stár, na knížecí stolec sice posazen byl, ale skutečnou správu země vykonávala jeho matka Drahomíra po celá dvě léta.

Václav ujal se vlády teprve ve 20 letech svého stáří a sice r. 923. Správy země ujal se kníže Václav za nejpohnutějších dob, které po dvouletém panování jeho matky Drahomíry, zvláště kolem stolce knížecího zavládly, a jak svědčí historik dr. Kalousek, různicemi i zločiny moc knížecí chrůžovaly. A těmto různicím a nesvárům, beze vší pochybnosti, zavdávali asi podnět opět ti, kterým bylo to proti mysli, že křesťanství čím dále, tím více kolem knížecího stolce se upevňuje. Nuže a těm nesvárům pochodicím hlavně proti víře křesťanské padla za oběť první česká mučednice křesťanská sv. Ludmila, babička sv. Václava, neboť ona to byla, která ducha křesťanského v knížecí rodině nejen držela, ale i šířila, upevňovala a dědice trůnu, svého vnuka, kněžice Václava na

opravdu křesťanského knížete vychovati a vzdělati hleděla, když viděla, že matka jeho, Drahomíra, ač křesťanka, lhostejnou k budoucnosti svého syna se ukázala. Proto také smrt kněžny Ludmily, že zardousena jsouc od dvořanův najatými vrahy (dle legendářů Tumanem a Kovánem) pro věc křesťanství u knížecího dvora, pokládá se za smrt mučednickou, a Ludmila, manželka prvního křesťanského knížete českého Bořivoje, ctí a vzývá se jako první česká křesťanská světice.

Těžko lze věřiti mnohým historikům, že by sv. Ludmila byla pouze obětí nějakých domácích a rodinných svárů mezi Drahomírou a že by tato přímo vrahy byla na sv. Ludmilu najala, neboť smrt z domácích svárů, nebyla by se v lidu pokládala za smrt mučednickou pro víru, jakou podstoupiti bylo sv. Ludmile. Nejednalo se patrně o žádné osobní zášti anebo osobní nenávisť proti sv. Ludmile, ale jednalo se o víru, již sv. Ludmila byla u knížecího dvora, u kněžice Václava a u lidu věrnou strážkyní, a jen pro víru křesťanství nepřejících dvořanů kněžny Drahomíry a najatých vrahů utrpěla sv. Ludmila smrt mučednickou, ale pro žádné jiné sváry. Ti, kdož padnou v domácích, osobních nebo rodinných bojích, nezmírají smrtí křesťanských mučedníků, avšak, že sv. Ludmila zemřela smrtí mučednickou, jak ihned lidem bylo uznáno, to jest nám zárukou, že zemřela v boji za víru Kristovu

již u dvora kněžny Drahomíry nedala světáckému dvořanstvu vyhubiti.

Samo poznání kněžny Drahomíry, že sv. Ludmila zemřela za věc křesťanství, svědčí o tom, že dala na místě, kde sv. Ludmila byla zavražděna, na hradě Tetíně, postaviti chrám ke cti sv. Michala archanděla a že tělo mučednice prozatímně zde uloženo, až později převezeno do chrámu Páně sv. Jiří v Praze.

Smrt sv. Ludmily udála se nejspíše dle historika Tomka r. 921, tedy hned v prvním roce prozatimního panování kněžny Drahomíry, když ještě sv. Václav neměl vládu v rukou. Avšak z toho, že tehdáž Drahomíra vládla, nelze ještě s určitostí z toho vyvozovati, že by hlavní vinu a najmutí vrahů proti sv. Ludmile kněžna Drahomíra byla si vzala na svědomí. Toho nelze tvrditi, ačkoliv v lásce snad sv. Ludmilu neměla. Historik dr. Kalousek i Tomek vidí usmrcení sv. Ludmily jen od vrahů najatých dvořanstvem a vladaři u dvora kněžny Drahomíry, ale Drahomíru samotnou ze smrti sv. Ludmily neviní — zde mohli vinníky býti jen dvořané — křesťanství nepřející.

Za takových okolností a poměrů, v nichž žiti bylo Drahomíře po dvě leta a pověst její snad pro vždy za poměrů těch kompromitovalo, ujal se mladý kníže Václav vlády. Prvním jeho činem zajisté bylo, že zlomil moc dvořanstva, dvůr jeho matky jindy ovládajícího, že zlomil pánovitost

dvorní šlechty a jal se utvrzovati všude a ve všem život křesťanský. Postavení měl velmi těžké, ale to Václava nemátlo.

Pevná ruka Václavova mnohým vladykům českých kmenů podrobeným poslušností pražskému knížeti, se nelíbila, zvláště ne Radislavovi, vladyku Zlickému, který i u Němců za hranicemi Čech ucházel se o přízeň a pomoc. A Němci radili; zvláště bavorský vévoda Arnulf, s nímž Radislav Zlický buď jako zeť anebo svak byl spřízněn, a rady tyto vedly tak daleko, že Radislav počínal si proti knížeti nanejvýš pánovitě a pyšně, že kníže Václav nemoha jinak, na jeho zkrocení vytáhl s vojskem proti němu do pole.

Obě vojska, Václavovo i Radislavovo, setkala se u Žitoměře, nynější Stolmíře u Českého Brodu a již hotovili se k zápasu. Než tu vystoupil sv. Václav, jemuž zželelo se krve, která měla býti v tomto boji prolita a pln zmužilosti a statečnosti vyzval Radislava, aby bojoval s ním sám. Pyšný Radislav slyše vyzvání Václavovo, aby nezadal si před svým vojskem, ze studu souboj s Václavem přijal. Soubojem tímto mělo se rozhodnouti, kdo má v Čechách panovati, když Radislav sv. Václavu jako knížeti podroben a jeho poslušen býti nechtěl.

Souboj skončil vítězstvím Václavovým. Sotva že zápasníci šli k sobě, zarazil se Radislav, seskočil s koně, odhodil meč a s otevřenou náručí šel sv. Václavu vstříc. A co toho bylo příčinou?

Radislav k svému velikému úžasu spatřil nad přílbicí knížete Václava k souboji se hotovícího plamenný kříž a po stranách světcových dva anděly, kteří vzpurnému Radislavovi hrozili. Toho Radislav zalekl se tak, že knížeti Václavovi ruku podal a pro všechny časy poslušnost mu přislíbil. Sv. Václav pak slovy: »Vrať se domů s pokojem a měj dosti na svém, já také nic tvého nežádám,« se s Radislavem rozloučil. Avšak zdá se z běhu dějin, že Radislav sv. Václavu přece jen neupřímně se podrobil a že hleděl těžiti ze svého přátelského svazku s vévodou bavorským Arnulfem, neboť Němcům pomáhal, když za německého krále Jindřicha, t. zv. Ptáčníka, vtrhli r. 929 do Čech a hleděli zde s vojskem vymoci, co by se jim dalo; zvláště na podmanění Čech měl německý král Jindřich mnoho chutí. A jaký div, všechny německé vévody si podmanil, všechny polabské Slované jako braniborské Lutice a lužické Milčany pod svoji vládu přivedl, jen Čechy mu scházely. A tyto zámysly německého krále postřehl svatý Václav. Bránil se seč mohl a konečně, když pozoroval, že by vojsko jeho podlešlo přesile Němců, uzavřel s nimi mír, že jako za doby Karlovců odváděti bude králi Jindřichu ročního poplatku 500 hřiven stříbra a 120 volů. Tak učinil svatý Václav hrozného nepřítele neškodným, odzbrojil i domácí své protivníky, kteří Němcům pomáhali a odvrátil od země a národa českého veliké zlo a jistou záhubu, která z německého poddanství

byla by Čechům vzešla. Tak sv. Václav zajistil svoji zemi na severu, aby měl zde záruku míru, kdyby od jihovýchodu přitáhli na Čechy nepokojní Maďaři. Zde sv. Václav měl ducha bystrého a počítal s budoucností českého národa.

Jest opravdu s velikým podivením, že mocný král Jindřich, jehož vojska stála u samé Prahy, maje vítězství téměř jisté, dal se sv. Václavem pohnouti a odvrátiti od úmyslu: podrobení si celých Čech. Zajisté i knížata Polabských Slovanů s Jindřichem vyjednávala a přece se jim nepodařilo země jejich od úplného poddanství Němcům, zachrániti. Vychází z toho naučení, že svým mírným duchem a svojí zbožností i bezohledným Němcům sv. Václav imponoval více, než všechna pohanská knížata Slovanů polabských dohromady.

Proti zahraničním nepřátelům sv. Václav se ubránil, ale doma, mezi vlastními vladyky a vévody, kteří mimo pražské knížectví měli svá sídla, s těmi měl potíží nemalých, neboť ačkoliv zřejmě za přátele se mu stavěli, přece potají, kde a jak mohli, proti jeho vládě úklady strojili. Zvláště jeho zbožnost a svatý život, jaký sv. Václav vedl a je od kvasů a radovánek světských zdržoval, byl jim nemilým a nepříjemným. I vyhledávali, kde jak mohli, aby sv. Václavu vládu ztrpčovali a kde koho proti němu popouzel. A tak se stalo, že jako Drahomíru popuzovali proti sv. Ludmile,

popuzovali opět Boleslava, vévodu Pšovánů u vlastního bratra proti sv. Václavu.

Nuže a tak se stalo, že četní vladykové kmenů, kteří hověli rádi zvykům pohanským, místo k zbožnému Václavovi, naklonili se k ctižádostivému a pánovitému bratru jeho Boleslavovi na kamenném župním jeho hradě, kde dnes Stará Boleslav se nachází. Vladykové pozorovali, že by u vévody Boleslava měli ruku volnější, že spíše choutkám jejich by hověl, a proto všemožně hleděli jej získati pro odstranění knížete Václava, až černý tento čin v dějinách se jim podařil, že Boleslav je poslechl a o bezživotí bratra s nimi jednal. Umluvili se dne 22. září r. 935 odbojníci s Boleslavem, že pozve knížete Václava na výroční památku posvěcení chrámu Páně sv. Kosmy a Damiana do Staré Bolěslavi a tam že jej buď jak buď zavraždí.

Svatý Václav netušil hanebný plán nepřátel, kteří svedli bratra jeho a pozvání přijal. Přijel do Staré Boleslavi a byl tu nejprve přítomen službám Božím a hned po nich chtěl se navrátiti do Prahy. Avšak Boleslav jej zdržel a pozval k hostině se svými přáteli. Druhý den pak ráno, 28. září, když zvoněno bylo na jitřní služby Boží, byl Václav na cestě do chrámu Páně přepaden bratrem a jeho spiklenci. Bratrovi unikl, ale nikoliv spiklencům; ti dopadli jej u samých dveří chrámu. Zde probodli svatého Václava, zde dokonali svůj černý čin, aby měli svobodu zvůle

svých pohanských zvyků a mravů, a aby pomohli jejich oblíbenci Boleslavovi na stolec knížecí. —

Tak dokonal veliký a svatý kníže Čechův, který moudře spravoval zemi, který upevňoval v ní křesťanství a který před Němci zachránil její svéprávnost a samostatnost, trvajících až po naše doby. Zajásala zpupná šlechta kmenů, ale zaplakal veškeren chudý český lid, jemuž kníže Václav z té šlechtné duše své byl nakloněn. Padl pro vše krásné a dobré v křesťanství a proto také ihned byl lidem zván prvním světcem a mučedníkem pro víru svého národa. Jeho svatý život a jeho smrt pro mravy a víru křesťanskou zaručily mu místo mezi svatými, a Svatá apoštolská stolice toho uznávala povždy.

Tak žil a tak dokonal sv. Václav, žil jako paníc, jako moudrý a rozšafný vladař, jako pravý rytíř svého národa, jako světec a také jako světec zemřel. To jsou ctnosti sv. Václava. Nad mrtvolou jeho lkala matka jeho Drahomíra a s ní lkal celý, celý národ.

Tak odešel se světa sv. Václav po sedmi letech své vlády.

Avšak netrvalo to dlouho, a Boleslav lkal nad hrobem svého bratra sv. Václava. Lkal nad ním jako lkala nad ním matka jeho Drahomíra, která, když do Staré Boleslavi se dostavila, aby

vyplakala se u mrtvoly svého nejlepšího syna, musila záhy odtamtud prchat, aby i ona nepadla do rukou bídných spiklenců a protivníků víry křesťanské.

Poznal brzo Boleslav, poznal, komu sluchu popřával a komu uvěřil. Přišel k vědomí, že nikoliv přátelé knížecího trůnu a víry křesťanské to byli, kteří na sv. Václavu i na sv. Ludmile vraždu spáchali. Poznal a obrátil se Boleslav a když dosedl na trůn knížecí, okázal se býti křesťanem a srdce dobrého. A také milost a přimluva sv. Václava se v tom spatřuje, že nebem dáno bylo Boleslavovi, aby vládl nad národem českým křesťansky a v plném pokání své viny. Kníže Boleslav panoval nad Čechy od roku 935 do r. 967, tedy plných 32 let. I on musil platit po nezdařené své válce, kterou s Němci vedl, poplatek, který před ním sv. Václav Němcům odváděl.

Z poplatku 500 hřiven a 120 volů ročně, které zavázal se sv. Václav platiti německému králi Jindřichu, usuzují mnozí, že sv. Václav byl slaboch, že se Němců bál atd. Avšak letopiscové a kronikáři nic o tom nevědí ani nepovídají, že by byl sv. Václav slaboch a že by se byl Němců bál — naopak: Staří letopiscové z tehdejší doby, jako Widukind, Regino a pokračovatelé jejich, jakož i německý dějepisec Waitz a jeho následovníci, ti všickni svědčí, že sv. Václav byl rytíř tělem i duchem, že byl hrdina, který se nelekal.

Nedal poplatku Němcům po dobrém, o tom svědčí opět jmenování kronikářů a dějepisci jeho doby. Avšak sv. Václav, kníže pokoje a přítel míru, když viděl, že Čechové přesile německé krále Jindřicha by podlehli, když viděl, jaký osud potkal porobené Slovary polabské, když viděl zacházeti slávu svéprávnosti a samostatnosti země české i národa českého, jehož chtěl býti nejen rytířem ale i otcem, tu napjal všecko své umění, všechn svůj věhlas vladařský a domluvil se s králem Jindřichem na těch 500 hřivnách a 120 volech, jimiž zachráněno sta českých dědin před drancováním, tisíce životů českých a jimiž konečně zachráněna samostatnost nynějšího království Českého.

Tak slavně, jako málo kdo před ním a po něm na trůně českém, rehabilitován jest dějinami sv. Václav k největší cti ochrance a zachránitele země české a svého milovaného národa. Ládna, ani ta nejmenší skvrna na jeho jménu nelpí. Sv. Václav byl hrdina a za takového platil v celém svém narodě. Od nejslavnějších dob, od jeho dnů až na naše dni vidíme ho na všech obrazech, na všech penězích českých králů a na všech pomnících, kde je sochou znázorněn, vidíme ho v plné zbroji, v plném brnění, na bílé bruně s praporem českým v levici a s křesťanským křížem na prsou — jako národního hrdinu. Tak představoval si ho český lid vždycky, od jeho dob až po naše dni.

Tak viděli jsme ho na vyvýšeném místě před patnácti lety v paláci národopisném na Národopisné výstavě a tak viděti ho budeme i před Museem království českého, jak si jej i mistr a umělec Myslbeck dle historie a skutečnosti představil.

Jest tedy sv. Václav v dějinách českých a v pamětech lidu českého velikán svým zjevem a velikán svým životem. Pod slabého muže národ nebyť by se nikdy dával. Vzýval ho v modlitbách, opěvoval ho v písních a když táhl do boje, vzal sebou aspoň jeho kopí, aby byl duchem sv. Václava posilněn. Tak velikým a rozšířeným jest kult Svatováclavský v národě našem, že i nepřátelé naši sami nás zvou národem Svatováclavským. A tím také jsme a dej Bůh, abychom jím také pro všechny časy pod ochranou sv. Václava zůstali.

Volná myšlenka o Bohu.

Vážní myslitelé, velcí duchové lidstva mluvili o Bohu vždy uctivě. A jak mluví volná myšlenka o Bohu? Zde několik ukázek z brožurky volné myšlenky »Náboženství a škola«, vydané r. 1908 bez udání autora.

Bůh prý je »pouhý výmysl lidské fantasmie.«
Ale odkud pak má volná myšlenka takovou jistotu. V téže brožurce několik řádků před tím píše se, že původ světa, odkud svět je, kdo ho učinil — to prý zůstává pro člověka nevyzpyta-

telným tajemstvím. Jakým právem odvažuje se tedy s takovou neomylností nazývati Boha výmyslem! Při nejmenším měla by aspoň mlčeti a říci: »Jsoucnost Boží jest pro mne právě tak tajemství, jako původ světa.«

Pak jednala by volná myšlenka aspoň důsledně. Ale tak je to nerozum prohlásiti nejprve o sobě, že nechápe původ světa a hned potom názor o původu světa z Boha s takovou jistotou popírati.

Jaké pak důvody má volná myšlenka proti jsoucnosti Boží?

Boha prý ještě nikdo neviděl. Nechceme zde prozatím volné myšlence připomínati, že Krista Pána, Boha, lidé přece viděli a důkazy jeho božství pozorovali. Tážeme se pouze, jakým právem lze prohlásiti za pouhý výmysl to, co snad lidé neviděli? Lidé nemají přece pouze zrak, ale mají ještě mnohé jiné zdroje (rozum atd.), kterými mohou poznati pravdu. Z hvězdářství se nám vypravuje, že jisté oběžnice (Neptun) lidé dlouho a dlouho neviděli a přece to nebyl pouhý výmysl. Ba učenci tuto oběžnici dle svých odhadů přesně vypočítali, její dráhu, její oběh okolo slunce přesně stanovili a přece jí dosud neviděli. Až po výpočtech objevili ji dalekohledy. Byl to tedy pouhý výmysl? Podobně Boha lidé neviděli, protože je pouhý duch — pouze tehdy se stál v lidské podobě viditelným, když v Kristu Pánu se vtělil. — Rozumem svým však lidé poznali, že

Bůh jest. Poznali to ze skutků božích, neboť »nebesa vypravují slávu Boží, dílo rukou jeho zvěstuje obloha.«

Jsoucnost Boží staví volná myšlenka vedle čarodějnic, víl atd. Ale, že lidé vymyslili sobě čarodějnice, to přece nedokazuje ani zdaleka, že by Bůh byl výmyslem. Chvilkové city pohnou snad neuvědomělého člověka, aby si učinil představu o čarodějnicích; ale jsoucnost Boží poznává člověk ze stálého rozumového uvažování. Člověk vidí proměnlivost světa, rozličných tvorů a z toho právem soudí, že takoví proměnliví tvorové nemají důvodu svého bytí sami v sobě. Jsou tedy od bytosti vyšší, dokonalejší. Takovýmto postupem dospěje člověk k bytosti neproměnlivé, Bohu, jenž má důvod svého bytí sám v sobě.

Proti jsoucnosti Boží opět nic nedokazuje, že panovníci různých národů odvozovali a snad dosud odvozují svůj původ přímo od Boha. Dělal to sice někteří panovníci. Známo je na př., že i císařové římské (aspoň někteří) chtěli býti i božskými nazýváni a jako bohové ctěni. Za života těchto císařů našli se sice pochlebníci, kteří císařům poctu vzdávali, ale sotva že císařové zemřeli, právě ti dřívější pochlebníci vypravovali až moc *ne* božské věci o nich. Vůbec pak, že se něco od Boha odvozuje, to již předpokládá přesvědčení, že Bůh jest.

Zvláštní důkladnou vědeckost svou dokazuje volná myšlenka tam, kde pojednává o důkazu

jsoucnosti Boží. Důkaz, že Bůh jest, záleží v tom, že rozumem svým vidíme a poznáváme proměnlivost, nedokonalost světa. Z toho právem soudíme, že takový proměnlivý, nedokonalý svět nemá důvodu svého bytí sám od sebe, sám v sobě, nýbrž, že jest učiněn od někoho jiného, který obsahuje všecku dokonalost, který není od jiného učiněn, ani sám sebe neučinil, který vůbec nikdy nepovstal, nýbrž pro svou dokonalost má důvod svého bytí v sobě samém.

Tomuto důkazu volná myšlenka nerozumí, zvláště pak nepochopuje význam slova »Bůh je sám od sebe«. Píše totiž s posměchem (str. 6): »Tedy svět sám od sebe povstati nemohl, ale Bůh, bytost věčná nejdokonalejší — ta bytost sama od sebe že povstati mohla?« Proč prý se nezůstane hned u světa? Když prý Bůh sám od sebe povstati mohl, pak prý též svět sám od sebe povstati mohl, a je prý to zbytečné Boha sobě vymýšleti.

Tak rozumuje volná myšlenka a myslí sobě, že zničila důkaz o jsoucnosti Boží.

Co však říká zdravý rozum a křesťanská nauka takovému volnomyšlenkářskému rozumování. Každé dítě, které naučilo se několika prvním otázkám z malého katechismu, může poznati, jak hrozná je volnomyšlenkářská nevědomost. Pravda jistojistá jest, že nic samo od sebe povstati nemůže, neboť je to nerozum, aby něco, co ještě není, mohlo samo sebe učiniti. Nic tedy samo od

sebe nepovstalo, ani svět, ani Bůh. Takovému nesmyslu však též náboženství katolické nikdy neučí. Děti ve škole již to vědí, když učí se v katechismu »Co znamená, Bůh jest sám od sebe?« Na tuto otázku odpovídá katechismus: »Bůh jest sám od sebe, znamená *Bůh nepovstal* a nedostal svých dokonalostí od žádné jiné bytosti.«

Zcela jasně učí tedy katechismus a křesťanská filosofie, že Bůh nikdy nepovstal, žádný ho nestvořil a sám sebe též neudělal — a tu přichází volná myšlenka a podkládá věřícím takovou pošetilost, že prý Bůh sám od sebe povstal. O nikoli! Bůh je věčný, nejvyšší dokonalý, vždy byl jest a bude beze vší proměny. Tuto nejvyšší Božskou dokonalost naznačuje slovo »Bůh je sám od sebe« t. j. Bůh má důvod své jsoucnosti sám v sobě, bez začátku. Svět pak je nedokonalý, proměnlivý, proto není sám od sebe, nýbrž od Boha.

Volná myšlenka neví tedy ani tolik, co vědí děti z katechismu a chce bojovati proti Bohu !! Jaká to nepoctivost!

Tutéž nepoctivost (či pošetilou neznalost) volná myšlenka ukazuje tam, kde mluví o tom, jak si představuje náboženství Boha. Bohové pohanští prý byli siláci, čínští bohové pak byli a bývají prý představováni rozličnými směšnými figurkami. K tomu pak přidává volná myšlenka poznámku: »Křesťanský Bůh je malován jako

šedivý vousatý stařec. « Těmito slovy chce volná myšlenka sesměšnití křesťanský pojem o Bohu. Každý přece ví, že dle křesťanského pojmu Bůh je pouhý duch, nemá těla.

O této pravdivé představě Boha se však volná myšlenka nezmiňuje pouze proto, aby mohla vzbuditi nesprávnou představu v nesoudném, neuvědomělém čtenáři. Jaká to nepoctivost!

Volná myšlenka o zázracích a zjeveních.

Dřívější zjevení a zázraky to prý jsou právě tak báchorky, jako když za naší doby prý se zjeví Panna Maria, a tam dějí se zázraky. Tak píše Volná myšlenka a popírá těmito slovy i zjevení i zázraky.

Inu to je moc pohodlné bez důkazů, bez zkoumání všechno popříti. V Lurdech na př. každoročně dějí se divná uzdravení a nedávno četli jsme v novinách zprávu, kterak zázračné uzdravení lurdské dostalo se až před soud. Člověk jakýs stal se k práci neschopným, pojišťovna vyplatila mu pojistné. Člověk onen se však v Lurdech najednou úplně uzdravil a pojišťovna žádala zpět vyplacenou částku. Rozepře dostala se tedy před soud, kdež bylo naprosto zjištěno úplné uzdravení. To je jeden z mnohých úředně zkoumaných případů zázračného uzdravení

v Lurdech. Celému světu je známo, jak důkladně zkoumá se zvláště od církevních úřadů, má-li něco býti prohlášeno za zázrak. Lidé dobré vůle vědí, jak přísné bylo na př. zkoumání o lurdském zjevení. Světské i církevní úřady vše vyšetřovaly co nejprísněji, a tu přijde volná myšlenka a bez dalšího zkoumání prohlásí velkohubařsky, že všechny zázraky a všechna zjevení jsou báchoroky. Jaká to nepoctivost! Když o takových věcech volná myšlenka nemá vědomostí, měla by aspoň mlčeti.

Proti zjevení uvádí volná myšlenka snad jako důkaz (!) tuto otázku: »Proč Mojžíš mluvil s Bohem vždy o samotě, když ho nikdo neviděl?«

Touto otázkou myslí sobě volná myšlenka, že snad rozdrtila celé zjevení, zatím však ukázala svou nevědomost či svůj nerozum. Člověk, který má pravé ponětí o Bohu, pozná a ví hned odpověď na pošetilou otázku volné myšlenky. Žádný člověk zdravého rozumu zajisté nebude žádati od krále, aby veřejně před veškerým lidem mluvil k svému vyslanci, když mu svěruje důležité poslání. Rozumný člověk spokojí se, když král vyslanci svému dá takové královské doklady, že každý z nich pozná králova vyslance.

Jako takový král, jedná a jednati musí i Bůh. Ve své nekonečné velebnosti oznámil Bůh svou vůli Mojžíšovi anebo jiným prorokům a vyslal je k lidu, ku králům atd. Tu pak musili

se vykázati svým posláním od Boha. Sám Mojžíš naznačil, když se před Bohem omlouval volaje: »Lid mi neuvěří! Co učiním, aby mi uvěřil, že Ty jsi mne poslal?« Bůh pak dal Mojžíšovi moc činiti divné, zázračné věci na důkaz jeho poslání od Boha.

Tak také sám Kristus Pán na zemi ukazoval se sice mnohým lidem, ba všemu lidu, ale tím ještě nedokázal své poslání, že je Bůh. Důkaz jedině přesvědčující vždy byly a budou ony divné skutky, zázraky, které Kristus na potvrzení svých slov konal, zázraky, o nichž mluví nejen spisovatelé křesťanští, ale i pohanští a židovští (na př. i Josefus Flavius v Starožitnostech židovských.)

Volná myšlenka snad si myslí, že by Bůh měl »mluviti« tak, jak mluví nějaký volno-myšlenkář na schůzích. Ale to by měl býti důkaz o pravdivosti zjevení! Takové »představení« hodí se pro nekonečně velebného Boha a též by nic nedokázalo. Vždyť, jak pak mohl by se lid přesvědčiti o Boží přítomnosti? Pouhým slovem zajisté ne! Opět by tedy bylo potřebí skutku božského, skutku zázračného, a takové veřejné »představení« bylo by zbytečné.

Věru volná myšlenka dala si smutné vysvědčení svou otázkou »Proč Mojžíš mluvíval s Bohem o samotě.« Ukázala pravdivost oné pravdy že »hlupák musí se na vše tázati, poněvadž sám ničemu nerozumí.«

Volná myšlenka a Písmo sv.

Knihy písma sv. od lidí byvše sepsány, jsou prý pověsti, povídačky, které prý mají pro člověka myslícího stejnou cenu jako apokryfická (podvržená) písma. Tyto apokryfické knihy prý církev prohlásila za »švindl,« »výmysl lidí podvodných« a totéž prý třeba si mysliti o jiných knihách, které církev vydává za svaté. To je veškerá »moudrost,« kterou o Písmě sv. volná myšlenka snesla do brožurky z r. 1908 o náboženství pojednávající.

Ale rozumný člověk táže se, jaké pak má volná myšlenka důvody pro tento názor. Či chce bez důvodů, »volně« si tak mysliti? Volně, bez důvodů a nebo proti důvodům mysliti, je mysliti nerozumně!

Písmo sv. prý napsali lidé. Ano, to je pravda; ale napsali je vedeni Duchem sv., z vnuknutí Božího. A chceš se snad tázati, odkud to víme, že z vnuknutí Božího tyto knihy sepsány jsou? Pak věřící uvědomělý křesťan může odpověděti: My víme to od Boha samého, od Krista Pána. Kristus dokázal své božské poslání, dokázal tedy, že vše, co praví, je pravda. Kristus pak odvolával se na Písmo sv. jako na slovo z vnuknutí Božího sepsané. Kristus odevzdal své učení apoštolům, církvi a slíbil jim pomoc, že nepobloudí. A co Bůh slíbil, též vyplní. Apoštolové a církev hlásají tedy též pravdu. Nuže apoštolové a církev odvolávají se též na

Písmo sv. jako na knihy z vnuknutí Božího sepsané. Proto vskutku pravda jest, že tyto knihy jsou knihy svaté a žádné jiné mimo knihy od církve uznané. Volná myšlenka musila by nejprve dokázati, že Kristus nežil a nekonal zázraků na důkazy svého božství. Takového něco však nikdy nedokáže; neboť jsou zde dějepisné důkazy od spisovatelů křesťanských, pohanských i židovských.

Nerozumné, bezdůvodné je tedy, když volná myšlenka prohlašuje Písmo sv. za povídačky atd.

Co pak mluví volná myšlenka o spisech apokryfických, to jí opět nic neprospívá. Apokryfické spisy v očích církve nikterak neobsahují pouhý švindl, pouhý výmysl lidí podvodných, nýbrž mezi některými (snad i mnohými) nesprávnostmi a poblouzeními obsahují též mnohé, krásné a pravdivé věci. Když církev je zavrhuje, chce tím pouze říci, že nejsou z vnuknutí Ducha sv. sepsány, že nelze jim ve všem úplně důvěřovati atd., ale tímto zavrhnutím nikterak neodpírá se spisům těmto jejich historická a vnitřní cena, kterou snad mají.

Jsoucnost spisů apokryfických nedokazuje tedy ničeho proti pravému Písmu sv., ba pravost tuto předpokládá. Vždyť, kdyby nebylo spisů pravých, nebylo by ani napodobenin těchto spisů.

Na důkaz, že Písmo sv. obsahuje báchorky, uvádí volná myšlenka (na 8. str. uvedené brožurky) stvoření světa, člověka a všeho, co

na zemi i na obloze vidíme. Ale věru náleží k tomu zajisté řádná opovážlivost, když v téže brožurce na str. 4. volná myšlenka doznává svou nevědomost o původu světa (je prý to tajemství nepochopitelné) a čtyři stránky dále prohlašuje určitý názor (stvoření) za báhorku.

Jestliže o něčem volná myšlenka doznává svou nevědomost, pak ať mlčí, ale ne tak drze a opovážlivě něco prohlašovat za jistojistě nesprávné.

Jiná báhorka prý je o potopě. Vždyť prý nemohl Noe schytat všechna zvířata, brouky i motýly po páрку a i pohlaví u nich rozeznat a je do korábu dáti. Věru zdá se, že volná myšlenka nemá ani ponětí o výkladu Písma sv. Mohla by si přečísti pojednání o potopě a pozná, že Písmo sv. třeba vykládati tak, jak lidstvo mluvy užívá. Právili se v obyčejné mluvě »všechna zvířata,« není třeba hned myslit na mathematickou přesnost.

Z toho, že mnohé věci jsou v bibli a baby-lonských památkách společné, chce volná myšlenka opět dokázati, že jsou to báhorky. Ale což proto, že dějepisec jistou pravdu nalézá v různých pramenech, proto má nazváti všechno výmyslem? Právě naopak proto, že jisté události dějinné i jinde byly známy a zaznamenány, proto jejich pravda tím více je zaručena.

Proti pravosti Písma sv. chce volná myšlenka bojovati i budhismem, jakoby křesťanství přijalo

mnoho od budhismu, kterýž prý je asi o 600 let starší než křesťanství.

Ano, budhismus je starší než křesťanství, ale budhismus ve svém počátku byl v učení o víře atheistickým (bez pojmu Boha) a později mnoho a mnoho se změnil. Ve mravouce ovšem budhismus má mnohé dobré předpisy, které chce volná myšlenka porovnávat s desaterem Mojžíšovým. Ale zde by měla volná myšlenka vědět, že desatero obsahuje celkem pravdy přirozeného zákona, jak již to náš katechismus praví a jak též i v Písmě sv. to napsáno jest, že Bůh dal pohanům přirozený zákon do srdce. Když tedy jisté křesťanské pravdy o mravnosti napsány jsou v Písmě sv. a zároveň známy byly u pohanů, to je pouze na prospěch křesťanství; vždyť to ukazuje to známé slovo Tertulianovo, že duše lidská již přirozeností svou puzena je ku křesťanským názorům (*»anima naturaliter christiana.«*)

Že pak křesťanská mravnost — jak v Písmě sv. a v učení církevním jest obsažena — vyniká nad každou jinou, to uznati musí i volná myšlenka, když píše, že křesťanství *»zdokonalilo mravouku, odsuzujíc násilí a pomstu a odporučujíc lásku.«* Aby však volná myšlenka tuto přednost zeslabila, dodává hned, že prý to není nic božského, to prý hlásali již i různí filosofové pohanští.

Ale tu třeba si připomenouti, že křesťanství má ještě jiné přednosti. Očistilo bohoslužbu od

všelikých znešvařenin, zušlechtilo pojem o Bohu, jaký nikde dříve nebyl, podalo svým učením nejlepší povzbuzení a důvody mravnosti atd. Volná myšlenka pak toho všeho buď nezná anebo úmyslně zamlčuje, aby mohla říci, že Písmo sv. a učení křesťanské neobsahují nic božského. Kdo však poctivě uváží aspoň to, co jsme zde uvedli, uzná, že volná myšlenka neprávem popírá vznešenost božského učení. Bez božského zjevení nebyli by lidé sami ze sebe tak ušlechtilého učení nikdy nenabyli. Některé pravdy mohli by sice lidé sami poznati, neboť jsou poznání lidskému přiměřeny. Ale ve skutečnosti lidé i v těchto pravdách pobloudili jako na př. láska k bližnímu od pohanských filosofů hlásaná byla nedokonalá, spojená s pohazováním dítek, lži atd. Vysoko tedy povznešeno jest učení křesťanské a Písmo sv. nad veškeré jiné učení. Volná myšlenka je marně snižuje.

Volná myšlenka o posmrtném životě.

Když volná myšlenka proti náboženství vůbec je, není divu, že má i svůj zvláštní »volný« názor o nesmrtelnosti a životě posmrtném. Nebe, peklo, nesmrtelnost duše, to je v očích volné myšlenky »dětinskou domněnkou,« kněží prý »si to smyslili.« Takovým způsobem píše volná myšlenka důkazy?

Proti nesmrtelnosti duše neuvádí žádného důkazu, jen velkohubařsky ji popírá. Tím však

myslicího člověka nepřesvědčí. O těle pak praví, že je snědí po smrti červi. »Patrně ho (totiž tělo) musí červi opět vrátit« volá posměšně volná myšlenka a myslí, že takovýmto posměchem podala důkaz proti vzkříšení těla. Vzdělaný člověk, uvědomělý katolík však na první pohled vidí pošetilou neznalost volné myšlenky.

Známo je přece, že hmota tělesná se rozpadává a stále mění, takže není třeba, aby v těle byly stále tytéž hmotné částky a přece tělo je vždy totéž. Dle učenců promění se hmotné součástky v těle lidském v jisté době (asi v 7 letech) úplně, a přece nikdo nepopírá, že je to *tyž člověk* dle těla i duše, který byl před 7 či 14 roky. Taková záměna hmotných součástí nic neznamena proti totožnosti těla.

Nuže podobně při těla vzkříšení proti totožnosti těla lidského nic neznamena, jestliže snad po smrti hmotné součástky těla — jak bylo v posledním okamžiku — stanou se potravou červů. Jako veškeré tělo lidské se rozpadává, tak i tělo zvířat, červů . . . se rozpadává, a které hmotné částice učiní tělo člověka při vzkříšení totožným s tělem za života, to je vědecky i dle víry lhostejným. Víra pouze žádá, aby to byl tentýž člověk.

Posměšné poznámky volné myšlenky ukazují tedy pouze pošetilou neznalost volnomyšlenkářskou.

Proti peklu má volná myšlenka dva důvody, věčnou dobrotu Boží a pak to, že nikdo prý neví, kde peklo je.

První důvod uvádí volná myšlenka, když mluví o tom, že v pekle bude »věčný oheň, hrozné trápení, nekonečná muka.« K tomu dodává poznámku posměšnou: »To vše zřídil Bůh, věčná dobrota.« Tak chce vzbuditi v čtenáři pocit, že peklo se protiví dobrotě Boží.

Každý však ví, že Bůh je nejen »věčná dobrota« nýbrž též *věčná svatost a spravedlnost*. Proto musí zlobu hříchu trestat a nenávidět. Volná myšlenka ráda by si představovala Boha jako nějakého slabocha, bezmocného starce, jenž by musil ke všemu dobrácky přikyvovat, ať člověk dělá, co chce. Ale taková karikatura není Bůh dle pojmu křesťanského. Křesťan ví, že Bůh je nekonečně velebný a mocný, a že zde na tomto světě ukazuje svou věčnou dobrotu, ale přijde doba, kdy ukáže též svou svatost a spravedlnost proti hříchu. Úplně správně tedy možno a potřeba je nazvat Boha věčně dobrým, a přece se to neprotiví peklu; neboť peklo je přiměřeným trestem za vzpouru proti Bohu nekonečnému.

Druhý důvod volné myšlenky proti peklu, že totiž nikdo neví, kde peklo (nebe) je, byl již dávno a kolikrát projednán a jeho nicotnost ukázána. Volná myšlenka nadává sice na časopis »sv. Vojtěch,« ale právě v tomto časopise »sv. Vojtěch« mohla se poučiti o pekle. V roč-

níku 1907 (nemýlíme-li se) bylo tam správně poukázáno na to, kterak všichni učenci hvězdáři tvrdí, že jen malá část světa mezi ohromným počtem světových těles, hvězd je prozkoumána. Pouze tak daleko, kam sahá oko lidské všelikými pomůckami ozbrojené. A tu chce snad volná myšlenka omezovat moc Boží! Bůh, jenž celý svět stvořil, ví, kde peklo jest a nám lidem oznámil, že peklo jest a neoznámil, kde jest. Lidem může a musí s'acíti to, co jim Bůh oznámil, a nemají žádného rozumného důvodu, aby Bohu nevěřili.

Volná myšlenka tedy neprávem bojuje proti náboženským názorům o nebi a pekle. Chce je odstraniti, prohlašuje je za klam, za nesmysly, ničí tedy víru v odměnu nebeskou, v život po-smrtný. A co dává místo toho? Nic! Snižuje člověka ku zvířeti. Píše totiž na str. 23: » . . . A konečně ptá se slavík, ptá se skřivan, co se s ním stane po smrti? Raduje se ze života tak, jak je, a o další se nestará. A jedná roz-umněji než mnozí lidé. K čemu těšit se bláho-vými nadějemi? Viděl jsem nemocnou kočku, která po několik dní svíjela se v bolestech zápasíc se smrtí. Jaká naděje měla tu ubohou síliti v zápase smrtelném? A přece jistě cítí bolest stejně jako člověk, o tom nelze pochybovat. Zvíře podrobuje se přírodním nutnostem bez bláhových nadějí. Jen člověk, tvor rozumný mohl si podobné nesmysly vybájeti.« Takovým

způsobem vybízí volná myšlenka člověka, aby užíval světa tak, jak je, aby umíral tak jako zvíře bez nadějí. Věru není snad možno hůře člověka ponížiti než to činí volná myšlenka. Zvíře prý jedná rozumněji než člověk. Zuřivost protináboženská zaslepila volnou myšlenku úplně. Člověk zdravého rozumu však vidí na první pohled, že volná myšlenka proto bojuje proti nesmrtelnosti a proti peklu, aby mohla hlásati naprosté užitkářství. Každý má dle volné myšlenky užívatí světa, radovati se, pokud může a o další se nestarati. Vždyť po smrti prý nic není. To jest přání volné myšlenky. Ale marné přání. Bůh řekl, že pro zle činící je peklo, a pro ty, kteří dobře činili, je nebe. Slovo Boží platí, ať se vzpírá kdo chce, jak chce.

Volnomyšlenkářská vzteklina.

Ukázali jsme v několika člancích, jak volná myšlenka náboženskou víru překrucuje. Všechno vybrali jsme z brožurky »Náboženství a škola.« Teď ještě připojíme nějaké ukázky, jež nebylo snadno zařaditi do delších odstavců, které však ukazují, že při vzpomínce na Boha a na náboženství katolické volná myšlenka stává se skoro nepřičetnou.

Protože náboženství poroučí, bychom Boha chválili modlitbou a ctili obětí, proto nazývá volná myšlenka »bohy ješitnými,« lidstvo pak »naivním, hloupoučkým.«

To však je právě tak, jako by někdo chtěl nazvati rodiče ješitnými, protože žádají úctu od svých dítek. Jako rodiče právem od dítek úctu, jako pán právem od služebníka, poddaného svého službu žádá, tak Bůh, otec a pán náš, právem od nás úctu žádá. Když pak lidé Bohu úctu vzdávají, to není hloupáctví, nýbrž »hloupoučkou« je snad volná myšlenka, která proti úctě Boha brojí.

Volná myšlenka dále ve své zuřivosti praví, že prý v křesťanství je mnohobožství, neboť Panna Maria prý je bohyní, a svatí prý jsou aspoň polobohové. Zatím každý křesťan ví, že Panna Maria je tvor, člověk, svatí též jsou lidé stvoření, pouze že Bůh je v nebi odměnil jako své služebníky.

☛ Že by se křesťan náboženskému přesvědčení mohamedánů atd. smál, to jest opět výmyslem volnomyšlenkářským. Opravdovému náboženskému přesvědčení se pravý křesťan nikdy nesměje. Pouze volná myšlenka je tak necitelně cynická, že se neurvale vysmívá každému náboženskému přesvědčení.

Volná myšlenka píše, že prý náboženská víra vede člověka k náboženským výstřednostem a k šílenství. Tu však nechť si vzpomene volná myšlenka na ohavné násilnosti, kterých se dopustili letos (r. 1909) v Barceloně nevěrečtí socialisté a anarchisté atd., když pálili kostely, ba i o život řeholníků usilovali.

Že volná myšlenka při svém vzteku kněžím vynadá a nazve je »lidmi s dobrými žaludky a mlsnými jazyky,« kteří prý se dopouštějí všelikých nešlechtností, to ovšem nikoho překvapiti nemůže.

Zde jen odpovíme na dotaz: »proč (prý kněží) nenechají boha, aby si s nevěrci a rouhači naložil dle své vůle? Je (prý) všemohoucí a nejvyšší moudrý. Ví (prý) tedy asi nejlépe, jak zatočit se svými odpůrci. Proč (prý) kněží nestarají se pouze o svou spásu a neznabohy neponechají jich osudu peklu?

Na tuto otázku každé dítě dovede říci, že Bůh dovede i s neznabohy si poradit, ale Bůh poručil svým sluhům (kněžím), aby nejprve každého napomínali, aby žádný »neznaboh« neměl výmluvy, že nevěděl, co má činit. Kdyby kněží se starali pouze o sebe a lidem vůli Boží nehlásali, provinili by se sami proti Bohu, a Bůh by je musil trestati.

Kněží prý si z velké části sami utvořili během času, co prý dnes katolická církev k věření předkládá. Na př. zpověď a dogma, že v hostii je Tělo Kristovo, je prý od r. 1215 na lateránském sněmu stanoveno.

Nu, ať jen volná myšlenka přečte si spisy křesťanských učenců a spisovatelů ze století 2., 3. a 4. a nebude psáti takové nesmysly.

Vrchol zuřivosti volnomyšlenkářské je věta na str. 20.: »snad se i brzy dočkáme nového

článek víry, že i papež byl neposkvrněně počat. « Celý svět ví, že dle víry papež není bezhříšným, nýbrž pouze neomylným, když prohlašuje něco za víru pro celou církev, a tu přijdou volno-myšlenkáři s tak nechutnou drzostí.

To jsou ukázky, jak hnusným způsobem bojuje volná myšlenka proti náboženství. Věru kdo má poněkud rozhled a cit pro pravdu, s odporem musí se odvrátiti od těch, kteří takto bojují. To jest poznání, které jsme nabyli z mnohých spisů volné myšlenky, i z tohoto hanopisu, jímž jsme se zde zabývali.

Roč. X.

Čís. 5.—6.

Vycházejí šestkrát do roka ve volných lhůtách.
Předplácí se na celý rok 60 h, do něm. zemí 70 h,
do ostatních zemí 80 h. — Jednotlivá čísla stojí
10 h, do něm. zemí 12 h, do ostatních zemí 15 h.

□ **HLASY** □
SVATOVÁCLAVSKÉ.

Sbírka časových brožur.

Majitel a vydavatel **Družstvo Vlast** v Praze 570-II.

Redaktor **Vlastimil Hálek**, farář v Liboci u Prahy.

• Administrace **Praha**, čís. 570-II., Žitná ulice. ...

„**Manželství — svátost**“.

Podává **Ant. Ježek**.

Escorial a Filip II.

Píše **Ignát Zháněl**.

Mravnost dle univ. profesora.

L. † 7.

V PRAZE, 1910.

Tiskem knihtiskárny družstva Vlast.

„Manželství — svátost“.

V samém ráji ustanoven již svazek manželský, svazek jednoho muže — Adama s jednou ženou — Evou. A nebyl tento svazek zrušen, když první lidé jedli ovoce se stromu zakázaného. Byli vyhnáni z ráje a na cestu hřměla jim slova: »jděte a množtež se!«

Svazek manželský jednoho muže s jednou ženou neměl dlouhého trvání. Brzy se dočítáme o vzniku nebezpečné choroby — mnohoženství!

Následky toho byly pro ženu velice smutné.

Co platila žena u starých národů tolik »slavným« Macharem vynášených a velebených?

Žena byla nenáviděna, v ní nespátřována společnice a družka mužova jako dnes. Ženy tehdy byly prodávány na veřejných tržištích, vystavovány veřejně na odiv. Přicházeli kupci a ty, které se jim zamlouvaly, kupovali. A co ženy-otrokyně?

Ni slovíčka nevyšlo z úst jejich, následovaly mlčky své nové pány a nenapadlo jim ani v mysl

protiviti se. Uzlovaté dŭtky byly by zpomohly a napravily tvrdé čelo otrokyně.

Má-li stavba manželského štěstí se dařiti, musí se státi žena mužovou spolupracovnicí — ne otrokyní. Do ruky ženy dal Bůh palmu víry a pochodeň lásky, aby je nesla před mužem. Jsou sice výjimky, že žena ve Spartě kdysi slavně dobyla si vážnosti, než co to bylo výjimek oproti té masse žen v jařmu žijících? Připodobním-li to několika hvězdičkám na nesmírném nebi, máte jakýsi obraz žen, které stihl lepší osud!

Tu a tam pozdvihovaly se hlasy, později široký jich ohlas řítil se letem požáru na pre-riích. —

Ženy vypjaly hrdé své čelo, pozdvihly hlasu svého zpod jha, jímž před tím tak zneuctěny byly.

Zápal ten počal v Nazaretě, v chudém domku, když chudá dívka Maria pravila k andělu: »Fiat mihi secundum verbum tuum!« — »Staniž se mi podle slova tvého!«

Pata ženina potřela hlavu pekelného hada, vrátila lidstvu ztracený ráj — žena musí vrátiti rodině ztracený mír a klid, onu drahocennou perlu — dříve však musí věděti, že spočívá na dně jejího, vlastního srdce! Tam se musí pro ni ponořit!

Mělo-li člověčenstvo býti obrozeno a rodina zaujmouti pravé postavení, musila býti vyhledána

žena. Bez ní nemělo se státi znovuzrození v Kristu, bez ženy nemělo býti vykoupení člověčenstva.

Z úst ženy, mající k azuru oči pozdviženy, zaznělo velebné »Magnificat« — »Velebí duše má Hospodina, veliké věci učinil mi ten, jenž mocný jest«

Žena opovržená pozdvižena z prachu a postavena jsouc na roveň muži, stává se družkou, společnicí mužovou.

Staří domnívali se, že srdce ženy složeno jest z kousků zvířecích a hle, ženou sestupuje na zemi »světlo«, které právě ji povznáší k vyšší, ba nejvyšší důstojnosti.

Písmo svaté vypravuje nám, že Kristus účastnil se i svatby chudých snoubenců v Kaani Galilejské. Při této příležitosti učinil první zázrak, proměniv vodu ve víno.

Již tímto súčastněním se na svatební hostině ukázal Kristus význam stavu manželského.

Význam jeho jest dalekosáhlý, leč to uznati nechtějí moderní myslitelé. Místo aby hleděli utužiti, sjednotiti svazek manželský, raději proti svému přesvědčení mnohdy žádají o jeho rozpoutání a roztržení.

Zapomínají, že žena milovaná dovede napjati síly mužovy k práci, oběti a udatnosti, že jest požehnáním žena dobrá; kdo ji našel, pro toho jest perlou nenahraditelnou.

V pohanství byla žena otrokyní svého muže, dočasnou hračkou, kterou muž, když se jí nabažil, mohl odhoditi a sáhnouti klidně po hračce jiné. Nebylo lásky v srdci ženy k muži . . .

A podobnou hračku chtějí učiniti z ženy socialistní demokraté a »Volní myslitelé«. Snaží se napjetím všech sil o rozlučitelnost posvátného manželství.

Dosáhnou-li svého cíle, pak veta jest po národě českém!

Silné a kvetoucí říše Medů, Assyřů, Egyptanů, Peršanů a Římanů hynou po nemnoha stoletích. Odkud přišla záhuba, kde její kořen? Odvrhli poslední tradice, poslední podání z božského učení, které jim skytalo životní sílu. Žena byla hříčkou v ruce svého muže a nástrojem jeho choutek. Terentius volá: »Bohové dopouštějí se takových skutků a já bych nesměl?«

Jak nesnesitelné by bylo postavení ženy při rozluce, nelze ani pomysli. Dnes by byla žena milována, ctěna a zítra opovržena a zašlapána! Ale to nebrání, aby mnohé ženy neschvalovaly rozluky, ačť nejsou to naše ženy, perly a výkvět katolické církve. Jsou to ženy, které vrátiti se chtějí do starých pohanských dob, kdy žena nic neplatila.

Nechť takové pohlédnou do vzdálené Indie, kde muž obyčejně ženu ctí, ale přece není mezi nimi ten krásný poměr, jako v manželství křesťanském.

V odloučeném a tichém životě, jenž jest údělem žen vyšších tříd, v nuzném životě ženy venkovské bývá mateřství největší útěchou jejich a není pro ně vyššího štěstí, než-li chovati pečlivě vykoupané a učesané dívky. Jiné radosti nepoznají. — —

Láska otcovská a mateřská jest u Indů velmi vyvinutá, ale jen ve způsobu přirozeném. Indovo srdce získá nejsnadněji, kdo dítě jeho láská. Láska dítěte k rodičům bývá rovněž nemalá, dokud jsou malé; později jako u všech pohanských národů, když dorostou a stanou se samostatnými, poněkud chladne, ale úcta k rodičům bývá vždy živá. V rodinách, v nichž zachovávají staré zvyky, dívky každého rána, jakmile se probudí, poklekají před matkou a čelem dotýkají se jejich nohou. Ale toho krásného poměru jako v křesťanském manželství tu není.

Pro moderní ženu nejsou dívky štěstím, zne-mravnělá Francie zanesla tuto spoušť také k nám. Nejvýše jedno nebo dvě! A přijde (prý!) čas, kdy budou ženy společné všem a dívky budou vychovávány ve státních ústavech, k tomu cíli zřízených.

Čím více, nežli těmto odvážlivcům na nej-dražší statek lidstva, musíme se podivovati hrdi-nům, kteří pro nezrušitelnost manželství svátost-ného vykřváceli v Anglii. Byli to 2 kardinálové, 2 arcibiskupové, 18 biskupů, 500 převorů a mni-

chů, 38 doktorů bohosloví a práva, 12 vévodů a hrabat, 164 zemani, 124 měšťané a 110 žen!

Věděli dobře tito heroové, že manželství a náboženství jest základ mravnosti!

»Rokycanské Listy« kdysi napsaly: »Národ, jenž podryvá mravnost a náboženství, základ mravnosti, kopá si hrob!«

Zajímavé jest, že zvláště židé bojují pro rovnoprávnost žen. Proč? Aby jim vymohli volnost lásky a úplné znemravnělosti!

Zlatodol volného manželství cítí nejlépe tam, kde rozluka již jest. V Americe mají již dávno rozvod a nové vdavky. Naši pokrokoví lidé touží do tohoto ráje manželského rozvodu uvésti i nás. Podívejme se však, jak ten blahobyt vypadá z blízka.

V jednom z minulých let chudinský výbor okresu Cookského musil živiti 900 žen s dětmi, jimž utekli manželé a otcové. Všechno má své meze — i volnost. Svoboda a svévole — toť dvě věci zcela různé původem i následky.

Pak se nedivme, že praví Stead: »Kdyby dnes Kristus Pán přišel do Chicaga, přesvědčil by se, že obyvatelé Chicaga na všechn mravní zákon zapomněli, jenž není vzat do zákonníka městského a státního.«

Krásný příklad dává snoubencům ostrov Ceylon, kde po mši sv. a po oddavkách rozloučí se mladí manželé katoličtí a ode dveří kostelních

vrátí se každý do svého domova, leje na hosty růžovou vodu a na šije věsí jasmínové věnce.

Po celý den hostí mladý manžel pozvané, večer jde s nimi do kostela, kdež dlouho se modlí před Nejsvětější Svátostí Oltářní, pak se odebere v průvodu do domu nevěstinyých rodičů, kdež se dělí s nimi o list betelu a oba pijí mléko z jedné číše!

Jak by to bylo krásné, kdyby i u nás vyprosili si snoubenci hojné milosti u trůnu Beránka neposkvrněného a nechváтали po oddavkách z kostela! Pak jistě hojné požehnání sneslo by se na jejich hlavy.

V nynější době naopak se méně v kostele modlí a více se hýří, pije, tančí a tak se často bohužel s pohrdáním modlitby za štěstí manželské zahajuje vážný krok k novému vespolečnému žití. Jaké pak bude, jest jiná otázka!

Zajímavé jest ohlédnouti se v jednotlivé doby a seznati postavení ženy v minulosti, snad i v přítomnosti. Jen nepatrnou ukázkou.

Číňan považuje ženu za hanbu. Týž může ženu prodati nebo hlady umořiti bez trestu. Číňané prodávají skutečně své ženy, leč pouze ve vlastní zemi a jen domorodcům, nikdy cizincům!

V Japonsku jest žena nesvobodnou a mužovou společnicí. Nevěrnost jest pro ni trestnou, pro muže nikoliv. I Japonci prodávají své ženy, a to zpravidla každému, kdo platí, domácím i cizím, nejraději však cizincům, neboť ti platí nej-

lépe. Na Havajských ostrovech bylo prý prodáno 20.000 Japonek, v sev. Číně as 10.000 Japonek, které svými doma prodány a vyvezeny byly, aby nikdy již svoji krásnou, květuplnou vlast nespatriily (»Ženské Listy«, č. 7., r. 1909).

V Indii panuje názor, že žena jest jen k vůli muži a když zemře, má žena na hranici býti upálena. Tento zvyk zachovává se s výjimkami dosud.

U Řeků nesměla žena opustiti domov, nesměla do společnosti mužů a nesměla se vzdělávati. Při uzavírání manželství měli však některé dobré zásady. U nich horleno proti sňatkům ze zisku. Spíše než-li na peníze kladena hlavní váha na mravnost a spořádanost rodiny. Byly doby, kdy bylo i vyšetřováno, zda jest rodina v každém ohledu vzorná, zda vychovala dceru dle nejlepších zásad tehdejších, aby řádně jako choť i matka mohla zastávati svůj dalekosáhlý úkol, aby byla věrnou družkou a mužovy domácnosti kněžkou.

U Řeků byl sňatek manželský svazkem posvátným, nerozlučitelným a následkem toho spojení mezi ženou a mužem bylo opravdové, upřímné, vyznačující se vzácnou shodou a hloubkou vzájemného pochopení. Manželé lnuli k sobě láskou opravdovou a neafektovanou, vyhýbali se, čím by jeden druhého urazil, obávali se, že zneuctěním manželského svazku uvalili by na sebe hněv bohyně a paní Olympu, jež byla ochránitelkou manželství. Sňatek byl pokládán za něco

vznešeného, povznášejícího a proto ho bylo také šetřeno. Byli manželé vyznačující se vzájemnou shodou a mohou býti i dnes zářícím příkladem šťastného, ctnostného manželství jako Penelope a Odysseus, Hektor a Andromache a j.

Dívce řecké dána vůle vybrati si chotě, leč obyčejně rada rodičů byla jí nade vše. Práví jeden z nejlepších tragiků řeckých, Aischylos, ve hře »Prosebnice« ústy Danaa: »Jak čist by mohl býti, kdo proti vůli ženu pojme i proti vůli otce? Ani po smrti v Hadu, kdo tak učiní, neuběhne viny zločinu, také onde, jak pověst dí, druhý Zeno mezi mrtvými soudem posledním tresce provinění.«

U Římanů byla žena pod mocí svého muže, když zemřel, bratra nebo syna. To však nevadilo, aby žena římská nebyla zvrhlá a tudíž není divu, že se říše římská brzy rozpadla. A nebylo divu! Rozpoutala se tam úžasně nemravnost, živená nejvíce surovými štvanicemi a divadelními hrami v amfiteatru. Rozmařilost a ničemnost boháčů, rozklad všech svazků rodinných, nedostatek zdravého zaměstnání tělesného i duševního byly právě tak smutným zjevem, jako zdivočelost, travičství, loupeže a vraždy u prostého lidu.

Jak jinde se vedlo ženám?

U pohanů byla pouhou otrokyní, divoch chodil na lov žen tak, jako chodíval na lov dravých tygrů, barbar jímал ženu ve válce nebo si ji koupil!

Díky učení Mistra Božského posvěceno bylo manželství a povzneseno na svátost. Není to spojení na několik let, na kratší nebo delší dobu, nýbrž na celý život. Teprve když jeden z nich umře, druhý má volno činiti, co chce.

Zařízení toto nebylo, ač zdravé pro mravnost, po chuti mnohým; odvolávali se králové a knížata k sv. stolicí o rozpoutání svazku, leč nadarmo. Ukázalo se zřejmě, že církev sv. nemůže povolití vášním a choutkám jednotlivců.

Vizme jen Jindřicha VIII. angl. Nedosáhnuv rozvázání svazku manželského zapudil choť svou Kateřinu a pojal dvorní dámu, Annu Boleynovou. Po ní následovalo ještě několik chotí neprávem pojatých. Jindřich odřekl se papeže a sám se prohlásil za hlavu církve!

Byla to krutá rána pro církev, ale ona nesměla říci »souhlasím«!

Názor Jindřichův přijali za svůj »soc. demokraté,« »Volní Myslitelé« a jiné strany. Jejich snahy nesou se za cílem zničití štěstí rodinné, rozmetati klid a mír domácnosti.

Rozluka manželství — volná láska stojí naproti!

Kdo takto smýšlí, nezná význam rodiny!

Úkol její jest těžký, dalekosáhlý, ale vděčný.

Žena v rodině zastává místo kapitána na lodi. Vždy musí býti na stráž, vždy musí bdíti nad celým zařízením domácnosti a vším, co k němu náleží.

Muž časně ráno odchází do kanceláře, továrny nebo dílny, vrací se v poledne, někdy až večer. Tak skoro celý den závisí na ženě! Musí starati se o celou domácnost, ale můžeme říci, že to ženu těší, baví!

Největší péče ženy-matky jest o děti, v jichž ochraňování jeví matka největší způsobilost, zvláště jsou-li ještě malé. Vychovávání dítek, jak slastný to úkol!

Ono krásné slovo »matka« nejlépe charakterisuje důležitost ženy a hlavní její úkol, který jí od samého Boha v srdce byl uložen. S radostí matka křesťanská plní poslání své, třebaš mnohé útrapy a svízele byly jí odměnou. Pečuje o děti své vytrvalostí chvály hodnou. Matka jest to, která na loktech svých dítě hýčká, uklidňuje a za zpěvu uspává. Když víčka zavřelo, ukládá je na lůžko a odchází, aby vše urovnala, zametla, uklidila. Mysl její stále obléhá dítě, aby se mu ničeho nestalo.

Často přibližuje se k němu, pohlíží na tělíčko v sladkých snech s sebou vrtící, líbá jeho červené, usmívající se tvářinky. A dítě roste, sílí, otužuje se, vztahuje ručinky po matce a jeví radost ze života. Jaká radost v srdci mateřském, když »malý brouček« vysloví slovo »máma«! Co tu radosti a plesu! Možno tento pocit definovati? Nevím! Ale pochybuji naprosto! Nelze najíti tak něžných, lahodných slov, která by všechnu slast dovedla tlumočiti. Radost tuto následuje jina, když dítě

činí první krůčky a batolí se kolem matere, když sepne ruce k modliibě, a vysloví slovo »Pán Bůh«. V té době počíná matka říditi činy svého dítěte dávajíc mu radu, to jest dobré, to čiň, to zase ošklivé, špatné, to nesmíš činiti. A tak dítě vyrůstá pod dozorem většinou matky, která z dítěte nespustí starostlivého oka.

Až bude »spasná« rozluka, ubude povinnost žen starati se o domácnost, žena bude »toulavým Ahasverem,« dnes bude žiti s tím, zítra s oním mužem. Až sestárne, bude odstrčena, opuštěna ode všech a zemře v zoufalství.

Výchova domácí pomine, stát dítky vezme v ochranu a společně vychová na »řádné« otce a matky, jako byli jejich »řádní« rodičové.

Ženy přijdou o lásku svých dětí a děti o lásku svých rodičů; snad je ani nepoznají.

Láska mateřská na podkladě křesťanském není jen nahodilá, ale skutečná, pravá perla, vzpomeňme jen, co již vykonaly matky pro své děti.

Ovšem i u černošek viděl Soyaux, kterak v Terra Firma vzaly od bělochů pohozené děti a jako své je vychovávaly. Mnohé divošky dobrovolně s dětmi umírají nemohouce bez nich žiti. Znalci tvrdí, že není matky, která by děti více milovala než matka černošská, ale onoho ideálního poměru dle IV. přikázání Božího »cti otce atd.« tu přece není.

V budoucnosti my budeme zahanbeni pro lehkomyšlnost některých před obyčejnými matkami,

černoškami, jimž lásku přirozený zákon v srdci káže!

Volnost jest heslem doby nynější a za tímto ošemetným ptákem hrnou se lidé bez ohledu, zda řítí se v záhubu či nikoliv.

Vizme ženu židovskou, co činila doma? Vedle domácí práce hlavně předla, tkala a vyšívala. Podobně činila i Panna Maria. Na obrazech zříme ji, jak přede.

A ženy budoucnosti? Doma nebudou, budou požívatí volnosti až do krajnosti, pokud se dá, a potom? Nač umějí ženy střílet, proč vystavěny jsou vysoké mosty?

Záruku štěstí ve volném manželství nemáme!

Sám Massaryk ve spise »Mnohoženství a jednoženství« musil vyznati »Jen v jednoženství — v jednomužství jest skutečná záruka síly, živoucnosti a pokroku. Není-li jednotlivec, ale rodina pravou společenskou jednotkou, pak musíme hledět, aby rodina byla očištěna, posvěcena. Národ žijící polygamicky ještě se neprobudil, spí mravně i duševně. Ale tak zv. moderními hesly se nespasíme. Jedni, jak řečeno, doporučují především rozvod. Ale rozvod věci nenapraví. Když už se musejí lidé rozváděti — ať státem nebo církví, jest už zle. K tomu se musí směřovat, aby vůbec nebylo rozvodů nutno. Rozvod jest jenom léčení symptomatické, může prospěti v daném už případě, ale zla radikálně neodstraní.*

Vzorná křesťanská rodina, jak krásný to pohled !

F. H. Wetzel ve spisku »Doma« vypráví pěkný příklad.

V Curychu žila dělnická rodina, která měla v čele ženu, milovnou pořádku. Vše bylo čisté, třebas jednoduché, strava chutná a záživná. Muž nikdy nečekal na jídlo, které bylo vždy předmětem nejpečlivější práce domácí paní a hlavním uměním jejím, které záleželo v úpravě dobré při malém vydání. Jednoho dne v sobotu přišel otec domů. Děti ho přivítaly kytičkou flalek, které z návodu matky otci natrhaly a zasypaly otce upřímnými polibky. Otec byl mrzutý — a nepřipustný zlaté náladě dítek. Žena připravila na stůl a s obvyklou laskavostí postavila na něj nejzamilovanější jídlo mužovo, na kterém si dala zvláště záležeti. Muž začal jísti. Pojednou vytryskly slzy z jeho očí, vstal od stolu, objemul manželku a pravil: »Zajisté nezasluhuješ toho, abych přešel k soc. demokratům. Oni mne již napolo chytli a pro své myšlenky získali. Dnes měl jsem jíti opět do jejich shromáždění, ale nepůjdu, zůstanu zde u svých dítek. Kde se církvi a kněžím nadává, tam nemůže býti štěstí a požehnání.« Řekl a zůstal u krbu, kam ho připoutala čistota domácnosti, úprava jednoduchého stolu a obětovnost ženina.

Toť vzor ryze katolické rodiny ! Katolíci jsou v ní spokojeni ! Nereptají a po rozluce nikdy ne-

touží, poněvadž zrale uvážili, jaké nedozírné následky by měla!

Marx má jiný názor, když praví: »Konečně nesnesou národové již panovačného jha kapitálu a hodinka jeho udeřila . . . A zde vycházeti začne slunko komunistické společnosti, lidstvo bude žíti v ráji«

Ráj volnosti! Jak směšné to slovo!
Jaká tam bude mravnost?

V Persii rodiče mnoho vynakládali na výchování dítek. Tam dítky navštěvovaly školy, aby se naučily spravedlnosti a zvláště k tomu byly vedeny, aby milovaly pravdu, čistotu, střídmost, poslušnost, a tak jim záleželo na výchově dítek, že školy daleko se nacházely od tržiště, aby se nenaučily znáti podvodu a lsti (Xenofon).

Zda-li stát na to bude dbáti, aby si vychoval řádné lidstvo?

Unese to nesmírné břímě? A pak jaká to bude výchova, když zašlapáno bude símě náboženství? Bez náboženství jest špatná výchova!

Kam podějí se zásady Komenského, patriarchy školství? »Obsah toho, k čemuž nevyhnutelně mládež vedena býti má, jest: víra a pobožnost, mravové a ctnosti, jazyků a všelikých umění povědomost a to pořádkem tím, jakž tuto připomenuto a ne naopak, napřed jmenovitě pobožnost, pak mravy; naposledy umění literní, avšak i ta, čo se získati mohou, ta nejlíp.«

Kolik jen bylo nepatrných chaloupek doškových, kolik jen srdcí ryze katolických tam bilo, a z těch vyšli mužové, kteří oslavou byli vlasti a národu. Kolik jen vlastenců poslaly do světa chaloupky zapadlé?

Pošle na roli svou stát větší charaktery, větší nadšence?

Asi sotva! Ba naopak uplete si na sebe bič, který mu bude svištěti po zádech!

Manželství toť pravá perla, pokud jest posvěceno vůlí Boží!

Kéž by si toho byli všichni vědomi!

Není třeba toliko pečovati, by manželství nám zachováno bylo, jest třeba, by to bylo manželství svátostné, Kristem posvěcené, štolou svázané!

Žila žena Putifarova také v manželství, byla vznešenou, jemně vzdělanou dámou dle vzoru Egyptského. A přece byla na druhé straně nestoudnou cizoložnicí, jež úklady strojila panicnému Josefovi.

Není manželství jako — manželství svátostné! Nejen zevně, ale i uvnitř musí býti dokonalé, vznešené, čisté!

Což máme dojíti ke koncům, jako v Římě?

Štiplavě poznamenává Juvenal, že »ženy počítaly svá léta ne dle po sobě jdoucích konsulů, ale dle po sobě jdoucích rozvedených manželů.»

Děti sotva odrostlé již zamilované známosti uzavíraly, věrnost manželská nohama bez trestu

se šlapala, byly chrámy, v nichž nemravnostem nejnižšího druhu se holdovalo.

K tomu dojíti může, ba musí, neobráti-li se společnost na jinou dráhu, neobráti-li se zpět ke Kristu!

Ďábel našel již mnoho stoupenců v boji proti svátostnému manželství, jak my toho svědky jsme. Učenci, mocní politikové, umělci, novináři a všichni, kdož by rádi hříšný život vedli, o to se snaží.

Leč, pokud bude svatá církev neohroženě státi na skále Petrově, nepřipustí nikdy toho, aby zašlapán byl svazek posvátný a nahrazen bezcenným brakem, jenž stíhán bude jednou kletbou těch, kteří si ho přáli!

Praví žalmista: »Postavili se králové země a knížata sešla se v jedno proti Hospodinu a pravili: Roztrhejme svazky Jeho a vrzme od sebe jho Jeho.«

Učiníme my podobně, roztrháme svazky nás pojící? Jistě ne!

Vážme si nerozlučitelnosti manželství, vážme si rodiny a pějmě s básníkem:

»Otcovský dům, ach to je ráj,
tím oblažil Bůh tebe;
a projdi všeho světa kraj,
nenajdeš jiného nebe!«

Escorial a Filip II.

Vzpomínka z cest. — Píše Ignát Zháněl.

Jméno Filipa II., krále španělského je s Escorialem tak úzce spojeno, že kdo vysloví jméno tohoto kláštera, bezděky vzpomene si ihned na jeho zbudovatele, Filipa II. Proto, kdo popisuje tento klášter, neopomine zmíniti se o Filipu II. Hlavně nepřátelé naší církve a vůbec falšovatelé dějepisu vždy použijí této příležitosti, aby namočili péro v jedu a hanu sypali na naši svatou církev.

Náležíť Filip II. k osobnostem, jež mají následkem pomluv, překrucování, neporozumění velmi špatnou pověst v dějinách a vůbec u čtenářů. Nestranný však dějepis líčí ho jako neohroženého zastance církve svaté — a toť příčina, proč ho mnozí tolik nenávidí. Nikde jinde nevtírá se nám zrovna jméno tohoto krále tolik na paměť jako v Escorialu, jež vystavěl Filip II., v němž po čtrnáct let bydlel; odtud řídil svou říši, o níž opakovati mohl slova svého otce Karla V., že nezapadá v ní slunce.

Není možno opakovati všechno, co špatného se napsalo o Filipu II., jen něco uvedu.

Kdosi z našich nepřátel napsal, popisuje Escorial: »Budova tato je pomník lidské střeštěnosti, památka na bláznovství krvežíznivého kataka kacířů, židů a maurů.«

Jiný spisovatel praví: »Tyto spousty kamene jsou největší pomník lidského bláznovství a střeštěnosti; s okolím nepatrných a rozpadaných domů a s mnoha žebráky jsou pravým obrazem Španělska, jak ho spravovali Habsburgové.«

V německé universální knihovně vyšel též o Španělsku svazek za 48 h, kdež píše Alfred ze Seefeldů o Escorialu: »Zámek tento zbudován v podobě roštu, na němž byl umučen sv. Vavřinec; vůně upečených mučedníků a krvelačného psa je doposud cítiti v tomto stavení.« Ale dosti tohoto nepěkného klasobraní.

Stoje v mausoleu králů španělských u rakve Filipa II., přemýšlel jsem o něm; za jízdy se soudruhy rozmlouvali jsme o něm mnoho; přijda domů, činil jsem výpisky z mnohých spisů, z čehož zde podávám malou ukázkou, řídě se heslem: »Jen pravda zvítězí.« Jako u všech lidí, je i u Filipa II. při tolik jasném světle také trochu stínu; zmíním se napřed o světlých, potom též o stinných stránkách jeho povahy.

Escorial je důkazem zbožnosti svého zakladatele a vůbec všech Habsburgů. Během let založili králové, princové u kostela tohoto tolik fun-

dačních mší svatých za spásu duší všech, tam odpočívajících, že počet jich dosáhl nyní výše okolo osmnácti tisíc. Bohužel čerpají i mnozí z našinců zprávy o Filipovi II. z nekalých pramenů: z divadla a z tendenčně psaných zpráv. Německý velebásník Schiller napsal drama »Don Carlos«, v němž popisuje Carlosa, syna Filipova, jako mladíka šlechtného, otce jeho líčí jako tyrana a vraha; zatím je pravdou pravý opak.*) Nestranné dějiny líčí Filipa jako muže přímých zásad, který věrně plnil své povinnosti jako katolík i jako vladař. Všechny lži a pomluvy o něm vznikly proto, poněvadž chtěl uchovati ve svých zemích víru katolickou neporušenou a proto je ohavou a obludou v lidské podobě. Když přijímal vládu po otci svém, Karlu V., pravil mu: »Především chraň svaté náboženství!« Přislíbil to a slib tento také věrně splnil.

Jak často se zapomíná na zásluhy jeho, jichž si získal o celou Evropu tím, že Turci nerozšířili své panství na celé křesťanstvo. Jeho účinnou pomocí porazil Don Juan d' Austria u Lepanta 1571 Turky, čímž zabránil, že se nerozšířili daleko na západ.

Filip II. jest hlavně vzorem trpělivosti, učí nás, jak snášeti máme kříže, které sám Bůh posílá. Jeho syn Carlos byl slabomyslný, ale zároveň velmi prchlivý. Filipovi se vytýká, že byl

*) Viz Hlavinka : Bludy a lži v dějinách, I. vydání, str. 427. a násl.

k němu ukrutný, ba nelidský; předobře zpravení dějepisci však poukazují na to, že právě zde zjevil svou krásnou povahu, neboť nemohl jinak jednati. Carlos usiloval o život otcův, byl uvězněn, ale brzy zemřel.

Při všech neštěstích, jež stihly Filipa II., hledal vždy útěchu u Boha. Po pět let úsilovně se zbrojilo proti anglické královně Alžbětě, až mohlo vysláno býti 138 válečných lodí; ale všechny zničeny obrovskou bouří. Jak trpělivý byl ve své hrozné nemoci! Hrdinsky snášel ve věku 72 let po třiapadesát dnů bolesti, jež mu působily vodnatelnost a rozklad krve. Jen ďábelská zlomyslnost tropí si z něho smích. Když kolikráte již myslil, že nemůže snést těchto hrozných útrap, tu dával si předčítati umučení Páně;*) ze svého lůžka hleděl na oltář v kostele Escorialu, kdež obětoval kněz za něj mši svatou. Ku svému synovi a nástupci Filipu III. pravil, umíraje: »Hleď na mne, tak končí sláva světská; v několika hodinách zahalí mne v plátno chudinské; již padá koruna s mé hlavy, již se blíží smrt, aby mně ji vzala a dala tobě. Jednoho dne spadne však i s tvé hlavy. Mé dny jsou sečteny a tvé určeny.« — Umíraje, hleděl stále na kříž a poslední jeho slova byla: »Umírám jako katolík, poslušen víře církve římsko-katolické.« Mnozí Španělé ctili ho jako svatého, obdivovali se jeho srdnatosti a

*) Viz Weis: Weltgeschichte, 3. vydání, 8. svazek, str. 520. a násl.

ryzí povaze. Když zemřel, zvolal papež Klement VIII. : »Církev a svatá Stolica utrpěly těžkou, ano největší ztrátu.«

Nikdo nevystihne lépe povahy, než kdo stále dlí v přítomnosti té, oné osoby. Pro život Filipa II. je nám svědkem takovým mnich z řádu poustevníků svatého Augustina, jménem P. Alfons Orosko ;*) měl z rozkazu krále volný přístup do všech komnat, zrovna jakoby přináležel ku královské rodině. Vždy ho doprovázel některý z jeho spolubratří; jednou byl s ním P. Sedano, který vypravuje:

»P. Orosko vyšel z rána z kláštera a vyzval mne, abych ho doprovázel; lid na ulici pozdravoval ho s jásotem, chudina, jejíž otcem byl, šla s námi až ku královskému paláci. Nikdo nás tu nezadržel, stráže s úctou ustoupily a s hlubokou úklonou jej se smeknutými klobouky pozdravovaly. Vstoupil do paláce, jak by k němu přináležel, anebo jakoby přicházel sám král, a šel do všech světnic. V kročil do světnice, v níž ležel v posteli nemocný princ Diego. Přítomní ustoupili ku zdi, hraběnka Paredes, vrchní hořmistrová, odšoupla damaškové záclony u princova lůžka a P. Orosko začal se nad nemocným modliti modlitby za nemocné. Tu malý princ vytáhl zpod peřiny ruku a podával ji knězi ku políbení. Ten však prince lehce po ruce udeřil a pravil: Kdo

*) Viz: St. Benedicts-Stimmen, roč. 1895, str. 82.—87.

pak tohle učil? Přítomné infantky (princezny) se smály, ale hraběnka pravila k princi: Vaše královská výsosti, víte, že se kněžím nikdy nepodává ruka k políbení, tím méně našemu P. Oroskovi, který je otcem tohoto celého domu, a kterému my všichni musíme ruku líbat. — Tu pravil P. Orosko: Nechte ho, hraběnko, co pak ví toto nevědomé dítě o těchto věcech. — Když odcházel P. Orosko, poklonil se přítomným princeznám, načež mu hraběnka políbila ruku.«

Kněz tento chodíval každodenně do paláce dle přání králova. O jiné návštěvě vypravuje P. Rios, jeho průvodce: »Šli jsme do světnice nemocného prince Ferdinanda, kdež byl právě Jeho Veličenstvo král. P. Orosko modlil se nad nemocným modlitby, po přání králova dal při tom ruce na hlavu princovu. Když skončil, rozkázal král, by dal ruku princovi k políbení. P. Orosko podával však rukáv svého oděvu, řka: Vznešený pane, polibte můj řeholní oděv, neboť je posvěcen naším zakladatelem, svatým Augustínem. Ale král, který stál u postele, vyzdvihl rukáv, vzal ruku knězovu a s velkou úctou ji dal k ústům princovým. P. Orosko pak poklekl a pravil: Tobě, ó Pane, budiž čest a sláva na věky.«

Když se narodil princ Filip, pozdější král Filip III., onemocněla těžce královna Anna Rakouská. Měla nepřekonatelnou nechut k jídlu; tu prohlásili lékaři, jestli brzy něco nepožije, že zemře; královna však nebyla s to, aby něco po-

žila. Když ji přišel navštívit P. Orosko, pravil: »Veličenstvo, jen trošinku se přemozte, dám vám jídlo, které jistě sníte.«

Tu pohlédla na něj vesele královna a pravila: »Vše, co si přejete, ze srdce ráda učiním.«

»Nuže,« pravil světec, »není nic lahodnějšího jako šunka, která se upeče a polívá při tom olejem.«

Tu se vznešená královna tomuto podivnému léku s chutí smála, a pravila: »Dejte mi pečenou šunku, myslím, že ji sním.«

V tom okamžiku vstoupil do pokoje král a když uslyšel, co navrhoval P. Orosko, vzdor svému zármutku se usmál a poručil, by hned donesli vše potřebné ku pečení. U přítomnosti krále, lékařů a dvořenínů, vzal P. Orosko rožeň, napíchl na něj kus šunky, a když byl oheň udělán, točil rožněm a začal se modliti modlitbu k Panně Marii: Beata mater . . . slzy prolévaje, pokračoval s Magnificat a jinými modlitbami mariánskými.

Když pak pečeň byla hotova, pravil: »Vznešená paní, Veličenstvo, jezte, i když je pečeň trochu připálená, nic nedělá, ujišťuji, že vám bude chutnat, jezte!« A vskutku, královna jedla s velkou chutí; hned se jí ulevilo a den na to mohla již jísti všechna jídla.

Není-li toto líčení důkazem, že byla domácnost krále Filipa vzorná? Pro smýšlení královo je zajímavá ještě následující událost:

Král radil se při všech důležitých záležitostech s P. Oroskem. Tehdy připadlo ku Španělsku Portugalsko; král tázal se všech universit ve své říši, zda-li je to spravedlivé, často též prosil zbožného kněze, P. Oroska, by se modlil na tento úmysl; když král odjížděl, aby zemi tuto vzal pod svou moc, tu při loučení, při němž byl přítomen i P. Orosko, stala se, jak kroniky vypravují, tato dojemná příhoda: Král vstal, šel k P. Oroskovi, poklekl před ním na kolena a prosil o požehnání. Kněz se ulekl, a zdráhal se požehnati svého pána a krále. Klekl si vedle krále; až vida, že marné je jeho zdráhání, vyplnil, prolévaje slzy nad touto pokorou, královu žádost. Jaký vznešený pohled! Král a obyčejný řeholník, oba na kolenou, ve svatém zápase; jak velký je tu král Filip! — Zajisté může lehce snášeti všechny lže, pomluvy, kterými ho zasypávají falšovatelé dějin.*)

Nyní ku stínu! Chybou Filipa II. bylo, že nikomu nedůvěřoval, sám chtěl vše obstarati, pro malichernosti zanedbával důležité věci, svou obrovskou říši chtěl řídit od svého psacího stolku. Ač vše dobře myslil, přece církvi mnohdy uškodil, mnohdy pochybil; mnozí pohlíželi k němu, jako ku dárci všech milostí, uděliteli všech hodností a všeho majetku; proto říká se doposud ve Španělsku: trůn krále Španělského je první po trůnu Božím. Filip poručníkoval někdy papeže i celou

*) Filip II. zemřel 13. září 1598.

církev. Process proti Perezovi, usmrcení Escoveda jsou jistě skvrny v jeho životě,*) ale nikdo neupře, že velká pokání, která mu uložil Bůh, snášel s hrdinskou myslí a cele oddán do vůle Boží.

Mravnost dle universitního profesora.

Hlavní podmínkou zdárného vývoje národního jest mravní zachovalost. Zkáza mravů, úpadek mravnosti dle dějepisců zahubila slávu a moc pohanského Říma a Řecka. Mravní zachovalost je i pro náš národ veledůležitou.

Na Ostravsku jsou příslušníci nejen našeho národa. A jaká mravní zachovalost? O jednotlivých národech zbytečno se rozepisovati; ale jisto jest, že mravnost stává se povážlivou. Vražda a

*) Perez, důvěrník Filipův, byl 40 let ve službách Karla, otce Filipova a Filipa II. Filip II. měl k němu neomezenou důvěru, ale Perez byl bidák, zrádce, krále šidil, obelhával, listiny falšoval. Když měl král důkazy v rukou, dal ho zatknouti a ve vězení mučiti. Perez z vězení utekl, vydal spis o králi, sršící záštím, plný lží — a to jest pramenem, z něhož se často čerpá; zemřel ve velké bidě v Paříži 3. května 1611. Escovedo, důvěrník Don Juana, bratra Filipa II., stával se nebezpečným Perezovi, proto ho dal Perez zavraždit na veřejné ulici 31. března 1578. Krále obelhal, že Escovedo štvce Juana proti němu, a i jinak vše falešně vyložil, tak donutil krále, že svolil k vraždě. Zdá se, že Escovedo první přišel na to, že Perez je bidný zrádce — proto musil padnouti stůj co stůj. —

loupež v Hrušově, v Karvíně, vražda a krádež skoro na denním pořádku. Opilství a prostopášnosti mnohdy až odporné, jak z novin je zřejmo, když píší o nákaze školaček atd.

Odkud takové zjevy?

Dáváme na uvážení, není-li to výsledek toho nového pokrokového, volného smýšlení o náboženství. Každoročně vydává nám volná myšlenka všelike spisy, a v nich jménem pokroku volá, že »jest něco, co by mohlo nahraditi člověku náboženství, s čím by člověk obstál ve světě i bez náboženství«. Tak na př. volá jménem pokroku universitní profesor dr. Fr. Krejčí v brožurce o odpadlíku Augustinu Smetanovi. »Člověk odkládající náboženství nevzdává se ničeho, bez čeho by nebyl život možný; neboť to, čeho je k životu potřebí . . . jest obsaženo v mravnosti« str. 16. Tedy dle p. universitního profesora máme náboženství odhodit; mravnost stačí. A jaká je mravnost bez náboženství?

Pan dr. Krejčí píše, str. 11.: »jaký jest cíl všeho, co se na světě a ve světě děje, a jaký účel při tom připadá lidstvu a jednotlivému člověku, to nevíme a nebudeme věděti. Avšak, ať je ten cíl lidstva jakýkoli, . . . tolik je jisto, . . . proto jsme na světě, abychom mohli uskutečniti onen neznámý cíl. Žijeme, tedy máme žíti . . . musíme vývoj života tak chápati, abychom mohli žíti«.--Takovou mravnost nám předkládá p. universitní profesor..

Podotýkáme: Věru, není možno, aby vraha lupič svou vražednou loupež lépe obhájil, nežli slovy p. universitního profesora. Každý vrah může s drem Krejčím zvolati: K čemu vlastně na světě jsem, toho nevím. Když žiji, musím se starati, abych mohl žíti. Nemám co jísti, zabiju pokladníka, ukradu a budu zase vesele dále živ.

To jest tedy ta mravnost bez náboženství!

Uvedeme jiná slova p. dra Krejčího. Na str. 11. píše: »Tím slovem (pojmem) mravnost míníme vlastnosti, které uschopňují člověka k jistému druhu jednání«.

Divíme se, jak může universitní profesor něco podobného napsati. Vražedník, zloděj, opilec — má též své »vlastnosti, které ho uschopňují k jistému druhu jednání«. Je tedy mravným?

»Mravní člověk je takový, jaký má býti, aby mohl býti živ« volá na téže straně dr. Krejčí.

Ale tato slova podepíše s radostí každý vydřiduch, opilec, prostopášník a řekne: já jsem takový, jakým musím býti, abych mohl býti živ. Bez loupeže, opilství atd. nemohl bych býti živ. — Tedy dle p. dra Krejčího je mravným.

Pan universitní profesor upozorňuje zvláště na podstatu mravnosti, a nalézá v pravidelnosti hlavní znak mravnosti — bez něhož vůbec o mravnosti nelze mluvit. Píše na str. 12.: »... Jen tam, kde v jednání člověka nebo společnosti potřebujeme pravidelnost, anebo kde ji můžeme předpokládati, mluvíme o mravnosti. Kde není pra-

videlnosti, tam se buď úsudku vzdáváme, anebo řekneme o jednotlivci, že je mravně nepřičetný, o společnosti, že je nemravná«.

Ó, kdyby to byla pravda, kdyby pravidelnost byla hlavním znakem mravnosti, pak tento hlavní znak by měla každá společnost opilců, zlodějů atd. — Kdo učiní sobě pravidlem prostopášnost, opilství a — jak to na Ostravsku vidíme — den co den skoro pravidelně to provádí, toho tedy dle p. dra Krejčího nelze nazvati mravně špatně jednajícím!

Ale Bohu díky, každý na první pohled vidí, že není možno v tom hledati znak mravnosti, co je stejné i mravnosti i nemravnosti, ba vůbec i nerozumným živočichům i neživým přírodním úkazům jako pravidelnost. — I zvířata pravidelně stejně jednají, i úkazy přírodní mají do sebe pravidelnost a nikdo rozumný nemluví, že mají hlavní znak mravnosti.

»Vývoj mravnosti záleží skutečně v uvědomování si podmínek životních« volá dr. Krejčí na str. 13. Dále pak na str. 15.: » . . . Mravnost jest uvědomováním podmínek životních působením pudu sebezáchovy«.

Ale každý zločinec má přec pud sebezáchovy, chce sebe zachovati. Co mu na tom záleží, když jiní klesnou. Kdo je slabý a nemůže se zachovati, ať zhyne, volal již filosof Nietzsche. Tak také i zločinec na sebe myslí, pud sebezáchovy má, a proto vraždí, loupí, pouze o to se stará,

aby skutky své utajil, aby nebyl chycen. Dle zásad universitního profesora dra Krejčího má tedy mravnost!

To jsou ukázky té mravnosti bez náboženství, jakou nám jménem pokroku a volného smýšlení podává universitní profesor, a s ním všichni, kdo takové zásady a spisy volné myšlenky a pokroku šíří a chválí. Pak se chce někdo diviti, odkud se běře zločinnost. Dokud se ve spisech a tisku bude volat, že nevíme, proč zde na světě jsme, že se máme starati jen, abychom mohli žíti a takto jakýsi neznámý cíl lidstva vyplnili (jak to univ. profesor dr. Krejčí volá), dotud se nedivme, že mravnost se ubíjí.

Ubohý lid, ubohý národ, jenž se otravuje takovým učením. Každý, kdo s národem dobře smýšlí, měl by s největším úsilím pracovati proti takovému otravování lidu. Třeba hájiti křesťanský názor. Lidstvo je zde, aby Boha, svého Tvůrce, poznalo a k Bohu se jednou dostalo. Skutky, které k tomu vedou, jsou mravné, které odvádí, nejsou mravné.

L. † 7.

